

PÁLFFY GÉZA – PERGER, RICHARD

A MAGYARORSZÁGI TÖRÖK HÁBORÚK RÉSZTVEVŐINEK SÍREMLÉKEI BÉCSBEN (XVI–XVII. SZÁZAD)¹

In memoriam in bellis Turcicis
in Hungaria defunctorum

„Szegény Istenben idvözült uram, az néhai tekintetes és nagyságos gróf rimaszécsi Széchy Dénes uram véletlenül, jó egészséges korában, sokaknak vélekedése ellen ez jelen való holnapnak ötödik napján, Bécsben ez világból kimúlt, énnekem és szegény árváinak nem kicsiny szomorúságinkra. Kinek meghidegült teste, mivel már egyebet nem kíván, hanem hogy az ő anyjának, az honnan vétetett, úgymint földnek, visszaadassék jövendő föltámadásnak üdeig. Ezokáért beszélgetvén én jó-akaró uraimmal, kiknek egyenlő tetszésekből és akaratból rendeltem azon üdvözült uramnak temetése napját ugyanott Bécsben, Szent Ulerich templomban, az hol maga testének nyugodalmát kívánta, az jövendő április hónap hetedik napjára. Minekokáért édes jóakaró gróf uram kegyelmedet szeretettel kérem, ha lehetséges, ne szánná azt az kis fáradságot fölvenni és azon helyre üdvözült uram temetésére asszonyommal ökegyelmével és szép gyermekével az megírt napra ne nehezteljen eljönni.”² 1650. március havának 30. napján Draskovich Sára, rimaszécsi Széchy Dénes egykori győri magyar vicegenerális özvegye a kor ezen szokásos formuláival³ tudatta az ország egyik legelőkelőbb főurával, Batthyány Ádám dunántúli kerületi és Kanizsával szembeni végvidéki főkapitánnyal férje váratlan halálát, majd hívta meg végső elbúcsúztatására.

1 Itt szeretném kifejezni őszinte köszönetemet és hálámat szerzőtársamnak, Prof. Dr. Richard Perger úrnak (Bécs), aki az alább részletesen ismertetendő ügynevezett Trautson-Codexből a magyarországi hadszíntéren szolgálatot teljesítő személyek sírköveire, illetve ezek későbbi történetére vonatkozó adatgyűjtését készségesen bocsátotta rendelkezésemre.

2 MOL P 1314 Batthyány cs. lt. No. 46 352.

3 Vö. több hasonló korabeli temetési meghívó szövegével: *Radvánszky*, 1879/1. 365–388. p.: Hatodik rész. Temetkezés. 1545–1711. passim, és *Deák*, 1879. passim. Érdemes megjegyezni, hogy a XVIII. század elejéről már temetési meghívó-minta is maradt fenn az utókorra. *Radvánszky*, 1879/1. 388. p.: No. 160.

A temetési meghívó néhány szava mégis jelentősen eltért a korabeli Magyarországon kelt hasonló invitálólevelek szövegétől. Széchy Dénes végakarata ugyanis az volt, hogy ne a magyar anyaföldben, hanem a Bécs városának nyugati külvárosában álló Szent Ulrich templomban helyezték örök nyugalomra.⁴ Vajon miért határozott úgy a XVII. század közepén egy előkelő magyar nemesi család sarja, hogy a magyar nemesség többsége számára még ebben az időben is idegennek tartott császárvárosban nyerjen örök nyugalomra? Széchy döntése azért is meglepő, mert a család Murány várának kápolnájában külön sírbolttal bírt. Ide temették 1618-ban édesapját, a neves dunántúli kerületi főkapitányt (1609–1618), Széchy Tamást, majd itt helyezték örök nyugalomra testvérét, az 1625-ben meggyilkolt egykori felső-magyarországi generálist (1622–1623), Györgyöt, azután 1643-ban özvegyét, Homonnai Drugeth Máriát is.⁵ Ugyanakkor Dénes halálának bécsi helyszíne sem tette volna feltétlenül szükségessé, hogy a *Hofburg*tól alig egy kilométernyire fekvő Szent Ulrich templomba kérje eltemettetését. Az eddig feltárt adatok szerint ugyanis a Bécsben elhunyt magyarok nem ott, hanem magyarországi családi sírboltjaikban vagy sírkápolnáikban temetkeztek — miként például a császárvárosban 1609. május 5-én meghalt Illésházy István nádor, akit éppen három hónappal később Bazin városában kísérték utolsó földi útjára.⁶

Draskovich Sára azonban — a fent idézett meghívó tanúsága szerint — teljesítette néhai férje oly rejtélyes végakarátát. A Szent Ulrich templom fennmaradt számadásai szerint az ez időben 10 rajnai forintba kerülő sírhely árának megfizetése sem jelenthetett számára komolyabb problémát.⁷ Hogy Széchy síremléke avagy földi maradványai a templom régóta elfalazott sírboltjában⁸ napjainkra megmaradtak-e avagy 1683-ban elpusztultak, amikor a török nagyvezír, Kara Musztafa éppen a templom közelében állíttatta fel sátrát,⁹ annak megállapítása a további osztrák régészeti feltárómunka feladata lesz. Ugyanakkor elsősorban a magyar történeti kutatásoknak kell majd végső választ keresni arra, hogy

4 A számtalan alkalommal újjá- és átépített Ulrichskirche ma Bécs 7. kerületében, a Neustiftgasse és a Burggasse határolta Ulrichsplatzon áll. *Aschinger*, 1920.

5 *Nagy I.*, X. köt. 533. p.

6 Pálffy Katalin temetési meghívója Révay Péterhez. 1609. július 9., Bazin. *Deák*, 1879. 161–162. p.: No. XLVIII.

7 *Aschinger*, 1920. 13. p.

8 Dr. Elfriede Fabernek, a bécsi 7. kerület kiváló ismerőjének szíves szóbeli közlése, amelyet ezúton is őszintén köszönök.

9 *Aschinger*, 1920. 15–16. p.

1) milyen indítékokkal és okokkal magyarázható, valamint

2) a törökkor mindkét századában — illetve a következő, még kevésbé ismert XVIII. században is — egyedinek tekinthető-e Széchy Dénes esete.

Noha az első kérdésre ez ideig még nem sikerült megnyugtató választ találnunk, Széchy döntésének körülményeit elsősorban udvari és császárvárosi kapcsolatainak feltérképezésével véljük megismerhetőnek. Az sem elképzelhetetlen azonban, hogy az egykori szécsiszigeti kapitány döntésének indítékai azon kapcsolataira vezethetők vissza, amelyeket a grazi jezsuita gimnázium diákjaként¹⁰ 1623-tól épített ki a vele egy iskolapadot koptató, és később Grazban, illetve Bécsben meghatározó szerepet játszó osztrák nemesi ifjakkal. A magyar nemesség bécsi és udvari neveltetésének, és kapcsolatrendszerének ez ideig meglehetősen elhanyagolt vizsgálata — véleményünk szerint — az elkövetkező évtizedek egyik legfontosabb kutatási feladata kell, hogy legyen. Mindenekelőtt azért, hogy végre választ kaphassunk, milyen szerepet játszottak a magyar rendek és a nemesség képviselői a Magyarországot érintő legfontosabb udvari döntések és a központi hivatalok által kibocsátott különféle rendeletek előkészítésében, valamint meghozatalában.

A most közzétett adattár részben a Széchy Dénes döntésével kapcsolatban megfogalmazott második kérdés, részben pedig egy, a német–osztrák–magyar kutatók szempontjából ugyancsak érdekes és fontos, de kellőképpen még szintén nem vizsgált témakör,¹¹ nevezetesen: a XVI–XVII. században a magyar hadszíntéren szolgált főként osztrák, birodalmi és egyéb idegen származású hadvezérek, tisztek, nemesek, valamint a katonai igazgatás vagy a török elleni diplomácia bármely szintjén működő személyek életpályájának további kutatásához kíván adalékokkal szolgálni. A még korántsem teljes, de később még tovább bővíthető — sőt elsősorban a XVII. század második felére, valamint a törökellenes felszabadító háború tisztikarára vonatkozó kutatásokkal bővítendő — alábbi adatbázisban szereplő magyar és idegen személyeket mindenekelőtt két dolog köti igen szorosan össze. Egyrészt életpályájuk valamely szakaszában, sőt nem ritkán több évtizeden vagy akár egész életükön át különféle katonai, diplomáciai vagy hadügyigazgatási tisztségekben mindnyájan szolgáltak a Habsburg-birodalom törökellenes magyarországi hadszínterén. Másrészt mindannyiukat a császárváros valamelyik templomában

10 *Andritsch*, 1965. 51. p.

11 A XVI. századra vonatkozóan egyedül Antonio Liepoldnak éppen az elmúlt hónapokban megjelent érdekes kötete jelent kivételt, amelynek szerzője számos korabeli németországi nyomtatott forrás mellett munkája során elsősorban a bécsi Hadilevéltár *Bestallungen* (ÖStA KA Best.) elnevezésű irategyűjtését aknázta ki. *Liepold*, 1998.

vagy kolostorában temették el, noha gyakran Béctől meglehetősen távol, akár Felső-Magyarországon, akár Konstantinápolyban érte őket a halál.

A több mint félszáz személyre vonatkozó alábbi adatok túlnyomó többsége az 1630 előtti időszakból származik. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy adatárunk legfontosabb levéltári forrásául a bécsi Osztrák Nemzeti Könyvtár kéziratárában őrzött úgynevezett *Codex Trautsonianus* szolgált (Österreichische Nationalbibliothek, Wien. Handschriftensammlung, Codex series nova No. 12 781.). Fent említett kutatási területünk szempontjából a kötet annak ellenére is óriási jelentőséggel bír, hogy 1630-ban keletkezett eredetije — feltételezhetően a XIX. században — elveszett, Franz von Smitmer 1785-ben kiegészítésekkel bővített másolatában azonban fennmaradt az utókorra. A kódex összeállíttatója ugyanis 1630-ban a császárvárosban található templomokban és kolostorokban fellelhető csaknem valamennyi középkori és koraiújkorai sírkő feliratát lemásoltatta. Miután az 1683. évi török ostrom eseményeinek, majd II. József egyházpolitikai rendelkezéseinek, végül pedig a II. világháború pusztításainak következtében ezen sírkövek igen jelentős része elveszett vagy teljességgel olvashatatlanná vált, a kötet valódi kincseshányója a középkori és koraiújkorai művészettörténeti, régészeti és természetesen az egyes személyekkel vagy — miként esetünkben is történt — bizonyos csoportjaikkal foglalkozó történeti kutatásoknak egyaránt.

Noha a *Codex Trautsonianus* készítője az egyes templomok és kolostorok (a St. Stephanskirche, az egykori Minoritenkloster, a St. Michaelskirche, a Schottenkloster, az egykori Kloster St. Dorothea, az egykori Bürgerspitalskirche stb.) rendjében vette számba az 1630-ban meglévő sírköveket, magunk a török háborúk magyar és idegen résztvevőinek adatait a könnyebb keresés érdekében a személynevek ábécérendjében tettük közzé. A másolatban fennmaradt sírfeliratokat külön nem közöltük, ezek kritikai kiadását — a kisebb részben fennmaradt eredeti síremlékeken még láthatókkal történő összeolvasást követően — ugyanis már tervbe vette és folyamatosan végzi az Osztrák Tudományos Akadémia egy különleges kutatócsoportja (Inchriften-Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften).¹² Ugyanakkor, amennyiben az a sírfeliratról vagy más adatokból megállapítható, a személynév után megadtuk születésének és halálának minél pontosabb dátumát és helyét, majd annak a templomnak vagy kolostornak a nevét, amelyben eredetileg eltemették. Ha a sírkövet később, főként II. József uralkodása alatt — mi-

12 Egy hasonló vállalkozásra a szomszédos országok tudományos akadémiaival történő együttműködésben a történeti Magyarország vonatkozásában is igen nagy szükség lenne, hiszen — ha csak a Wick Béla által 1933-ban ismertetett, szerfelett gazdag kassai sírkő-anyagot tekintjük (Wick, 1933) — az elmúlt fél évszázadban a pusztulás nagysága elrémisztő.

ként az például az egykori Kloster St. Dorothea esetében idősebb Niklas Graf zu Salm (†1530) síremlékével történt¹³ — más templomban újra felállították, azt külön jeleztük. Ugyancsak itt utaltunk arra — amennyiben rendelkezünk róla megbízható információval —, hogy a sírkő napjainkig fennmaradt, avagy elpusztult az idők folyamán. Végül a síremlékek történetének adatait szögletes zárójelben a Trautson-Codex vagy azon forrás, esetleg irodalom követi, ahonnan a sírkőről és a temetés körülményeiről ismereteinket szereztük.

Jóllehet, tisztában vagyunk azzal, hogy szinte reménytelen vállalkozás a több mint félszáz — nem csekély részben alacsony katonai–hivatali tisztséget betöltő¹⁴ és ezért az irodalomban gyakran teljességgel ismeretlen — személy teljes életrajzi adattárának összeállítása, mégis igyekeztünk mindegyikőjükre minél több és lehetőleg levéltári forrásokon alapuló, megbízható adatot felkutatnunk. Az utóbbit azért tartjuk külön is hangsúlyozandónak, mert koraujkori történetírásunk legkiválóbb munkái sem mentesek azoktól a — néha meglehetősen durva — hibáktól, amelyek egy-egy elavult múlt századi vagy XX. század eleji összefoglaló felületes kutatásainak vagy hiányos ismereteinek kritika nélkül történő átvételéből erednek. Ezért a temetkezés és a sírkő történetének adatait — beljebb szedve — az adott személy pályafutásának időrendjében legfontosabb életrajzi adatai és tisztségei követik. (Amennyiben az alig ismert elhunyt kivül valamely Magyarországon szolgált családtagjára vonatkozóan is sikerült adatokat felkutatnunk, azt kisebb betűkkel és még beljebb szedve összehasonlító jelleggel közöltük.) Bár minden egyes személy esetében igyekeztünk legalább a sírfeliratán szereplő tisztségeinek időhatárait megállapítani, sajnos — a XVI. század meglehetősen szórt és még kevésbé feltárt levéltári forrásanyaga miatt — néhány esetben még ez sem sikerült. Miután azonban néhány korábbi adattárunkhoz¹⁵ hasonlóan — a fentiekben részletesen kifejtett alapvető fontosságú kutatási témák szorgalmazásán túl — jelen adatbázissal is egy majdani koraujkori magyarországi archontológiai kézikönyv, illetve életrajzi lexikon elkészítését szerettük volna elősegíteni, őszinte köszönettel várjuk a törökkorral foglalkozó kollégáinktól a függelékben közzétett adatok kiegészítését, avagy szükség esetén korrigálását.

13 *Newald*, 1879/1.

14 Már önmagában is figyelemreméltó az a tény, hogy a XVI. században egy egyszerű komáromi végvári katona (Karl Ligsalz) vagy egy magyarországi fizetómester (Christoph Gannabitzer) és felesége is megegyezhet, hogy a császárváros legelőkelőbb templomába, a Stephansdomba temettesse magát. Ennek a gyakorlatnak a körülményeit is ugyancsak érdemes lenne a jövőben alaposabban megvizsgálni.

15 *Pálffy*, 1995. és *Pálffy*, 1997/1.

Adattár

Arco, Titus Vespasianus Graf von (†1594. 11. 11. előtt, valószínűleg augusztusban, Győr ostromakor) — egykori Minoritenkloster, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 126.]

1594 egy német gyalogos zászlóalj kapitánya Győrben (*Hauptmann über ein Fähnlein deutscher Fußknechte in Raab*) (Uo.)

Vö.: A családból már 1551-ben Felix Graf von Arco egy 6 zászlóaljból álló német gyalogosregiment ezredeseként (*Oberst über 6 Fähnlein deutscher Fußknechte*) szolgált a magyar hadszíntéren. (ÖStA KA AFA 1551/5/4.)

Asquier,¹⁶ Michel d' (*1598, Marseille–†1664. 07. 22.) — **Stephanskirche, fennmaradt, napjainkban a déli torony halljában látható** [Richard Perger írásbeli közlése a készülõ bécsi sírköfelirat-kataszterbõl.]

az Oszmán Birodalomban kereskedõ kalmároktól vagy esetleg török fogságban sajátítja el páratlan tökéletességgel a keleti nyelveket (*Hamilton*, 1994. 139. p. és *Hiller*, 1997. 208. p.)

1610-es évek–†1664 I. Mátyás, II. és III. Ferdinánd, majd I. Lipót császárok „tanácsosa” (L. ma is olvasható sírfeliratát. Vö. *Hamilton*, 1994. 139. p.: 62. jegyz.)

1617–1663/64 a keleti nyelvek fõtolmácsa az Udvari Haditanácsban (miként sírfeliratán olvasható: „*lingvarvm orientalivm primarivs interpretis*”, azaz németesen *Hofdolmetscher für orientalische Sprachen*) (1617: *Hiller*, 1997. Még kellõen nem tisztázott felmentését követõen a tisztségben utódja: Franz von Mesgien Meninski lett. *Meienberger*, 1973. 81. p.: 29. jegyz., *Hiller*, 1992. 71. p. és *Hamilton*, 1994. 140. p.)

1618 részt vesz a komáromi béketárgyalásokon (*Hiller*, 1992. 75. p.)

1625 részt vesz a kőhídyarmati avagy szõgyéni béketárgyalásokon (*Meienberger*, 1973. 81. p.: 30. jegyz.)

1630 követ az újonnan kinevezett Adzsem Haszán budai pasához (ÖStA KA HKR KIA XV. 26.)

16 Köszönöm Hiller István kollégám segítségét, aki az általa összegyűjtött, d'Asquier-ra vonatkozó irodalmat készséggel bocsátotta rendelkezésemre.

- 1637, 1641–1642 különböző török–magyar határügyekben folyó tárgyalásokon és budai követségekben, majd a második szőnyi békétárgyaláson vesz részt (*Meienberger*, 1973. 82. p.: 32. jegyz. és *Hiller*, 1992. 75. p.)
- 1650 ismét követ az újonnan kinevezett Kara Murád budai pasához (ÖStA KA HKR KIA XV. 32., ÖStA FHKA HKA HZAB Bd. 96/II. fol. 181–182. és *Meienberger*, 1973. 82. p.: 32. jegyz.)
- Tolmácsi tevékenységének összefoglalása és a diplomáciai kapcsolatokban betöltött szerepének elemzése: *Meienberger*, 1973. 80–82. p., *Hiller*, 1992. 71–75. p. és 86–88. p., *Hamilton*, 1994. 139–140. p. és *Hiller*, 1997. 208. p. A tolmácsok közötti rivalizálásra: *Hiller*, 1993.

Bánffy Bálint, tallóci (*1537–†1573. 08. 07., Bécs) — egykori Kloster St. Dorothea, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 230.]

- 1571–†1573 kanizsai főkapitány (*Grenzoberst in Kanischa*) (Lazarus von Schwendi ajánlására kapja meg a tisztséget. *Pálffy*, 1997/1. 279. p. és *Vándor*, 1994. 312. p.)
- 1573-ban Bécsben bekövetkezett haláláról Istvánffy Miklós históriája is tudósít: „*Valentinus Banffius Thallocianus a Suendio ad id muneris commendatus bene gesserat, sed nuper Viennae decesserat.*” (*Istvánffy*, 1622. 532. p.)

Basta, Giorgio (*1544, Ulpiano–†1607. 11. 20., Prága, szélütésben) — egykori Minoritenkloster,¹⁷ a síremléket felesége, Anna de Lindekerke, gyermekei, Ferdinand és Magdalena, valamint veje, Franz von Medina állíttatta; feltételezhetően 1784 és 1789 között pusztult el [ÖNB Codex-Trautson, p. 123.]

- Apja Demetrius Basta (†1571, Bassignana), anyja Magdolna Rosini (*Veress*, 1909. XXVII–XXVIII. p.)
- Felesége Anna de Lindekerke (†1619. 03. 29., Courtray) (Uo. XXXIII. p.)
- 1550-es évek Astiban nevelkedik (Uo. XXVII–XXVIII. p.)
- 1568–1571 Németalföldön katonáskodó apja mellett szolgál (Uo.)

17 1607 őszén ugyan a prágai Szent Tamás templomban ravatalozták fel (*Veress*, 1913. XXX. p.), végül azonban a bécsi *Minoritenkloster*ben temették el.

- 1570-es évek bátyja, Nicolo Basta kapitány zászlóaljában szolgál az ő helyetteseként Németalföldön (Uo. XXVIII. p.)
- 1580-as évek–1597 *Archibusier*-kapitány (*Hauptmann*), majd *Landsknecht*-kapitány és egyéb tisztségek betöltője a spanyol király zsoldján Németalföldön (Uo. XXVIII–XXXII. p.)
- 1589 főhadbiztos (*Kriegskommissar*) Karl Graf von Mansfeld 15 zászlóaljnyi lovassága élén (Uo.)
- 1590 500 könnyebb fegyverzetű lovas kapitánya (*Hauptmann über 500 geringe Reiter*) Sándor pármái herceg Franciaország ellen vezetett seregében (Uo.)
- 1590 körül–†1607 spanyol királyi, majd császári haditanácsos (*Kriegsrat*) egyaránt (Uo. A címet haláláig viseli.)
- 1592 a Franciaországban spanyol zsoldon harcoló lovasság parancsnoka (*Kommandant der spanischen Reiterei in Frankreich*) (Uo.)
- 1596–1597 a hollandiai Geldern-tartomány kormányzója (*Gubernator*) (Uo.)
- 1596–†1607 Freiherr (liber baro) und Herr in Sult Flandriában (Uo.)
- 1597 főtábornemester-helyettes (*Oberstfeldmarschalleutnant*) (ápr. 29. Bestallung B. részére a tisztségről. ÖStA KA Best. No. 526. és Pálffy, 1997/2. 49. p.)
1598. febr. a császári könnyűlovasság főparancsnoka (*General über die geringe Reiterei/generalis capitaneus super universum exercitum equestrem levis armaturae*) (Heischmann, 1925. 254. p.)
- 1598 100 vallon lovas felfogadásával bízzák meg, amely mintegy kíséretül szolgál előbbi tisztéhez (1598. febr. Bestallung B-nak. A kompánia végül egészen B. haláláig, sőt átszervezve még azután is, 1608-ig áll fenn. ÖStA KA Best. No. 561., No. 563., Kele-*nik*, 1991. 104. p. és Heischmann, 1925. 254. p.)
- 1598 tábori főhadszertárnok (*Oberstfeldzeugmeister*) (Veress, 1909. XXXIII. p.)
- 1598–†1607 aransarkantyús lovag (*eques auratus*) (1598. febr. 16. II. Rudolf császár üti lovaggá. Veress, 1909. XXXIII. p.)
- 1599–1601 ideiglenesen megbízott felső-magyarországi főkapitány (*Verwalter des Feldoberstamtes in Oberungarn*) (Pálffy, 1997/2. 273. p. Vö. 1599. szept. 28. Utasítás B-nak a tisztségről: ÖStA KA AFA 1599/9/2. Kiadása: Veress, 1909. 266–279. p.: No. 328.)

- 1599–1601 maga 500 vallon lovast vezet (*Heischmann*, 1925. 254. p.)
- 1602 újra 1000 vallon *Archibusier* ezredese (*Oberst über 1000 wallonische Archibusier*) (1602. aug. 12. Bestellung B-nak a tisztségről. Korábbi lovasságát kellett erre a létszámmra feltöltenie. Ezrede 1605-ig különböző kapitányok parancsnoksága alatt Erdélyben szolgál. Uo. 209. p., 254. p. és *Kelenik*, 1991. 105. p.)
- 1602–1604 Erdély kormányzója (*Gubernator in Siebenbürgen*) (*Veress*, 1913. XV–XXI. p.)
- 1604 főtábornester (*Oberstfeldmarschall*) (Uo. XXI. p.)
- 1604–1605 Mátyás főherceg főhadparancsnok (*Generaloberst*) helyettese (*Generaloberstleutnant in Ungarn*) (1604: Uo.; 1605. aug. 29. Mátyás főherceg tudatja Batthyány Ferencsel B. újbóli kinevezését. MOL P 1313 Memor. No. 737.)
- 1604–†1607 Máramaros vármegye ispánja és Huszt grófja (*Gespan der Gespanschaft Máramaros und Graf in Huszt*) (*Fallenbüchl*, 1994. 85. p.; A címet haláláig viseli.)
1605. júl. 20. felveszik az alsó-ausztriai *Herrenstandba* az új családok közé (*Schimka*, 1967. 57. p. és *Veress*, 1913. XXV. p.)
1605. szept. 4. II. Rudolf felveszi a *Reichsgrafenstandba* (*Buzási*, 1979. 91. p.)
- 1606 felveszik a csehországi *Freiherrstandba* (*Veress*, 1913. XXVI. p.)
- †1607. nov. 20., Prága, szélütés „*Básta megholt 20. novemb. 1607.*” (Sarmasághy Zsigmond levele Szamosközy Istvánhoz. Gerend, 1608. jan. 21. *Radvánszky*, 1879/2. 35. p.: No. VIII. és *Veress*, 1913. XXVIII. *Wißgrill* és az őt követő irodalom téved, amikor azt állítja, hogy B. augusztus 26-án halt meg. *Wißgrill*, Bd. 1. 308. p.)

Bettauer, Mathes (†1569. 06. 12.) — **St. Michaelskirche, valószínűleg fennmaradt** [ÖNB Codex-Trautson, p. 144.]

felső-magyarországi tábori postamester (*Feldpostmeister im oberen Kreis Ungarn*) (Uo.)

Breuner, Friedrich (*1542–†1583. 08. 19., Konstantinápoly¹⁸) — Schottenkloster, eltemették: 1584. 01. 10. [ÖNB Codex-Trautson, p. 212.]

Apja Philipp Breuner (*1500 körül–†1556. ápr. 23., Bécs), anyja Elisabeth von Windischgrätz (*1519–†1568/1573 között) (*Lanjus*, 1938. Tafel IV.)

1554 a padovai egyetemen tanul (*Luschin*, 1882. 15. p.)

királyi tanácsos (*königlicher Rat*) (*Lanjus*, 1938. Tafel IV.)

kamarás (*Kämmerer*) (Uo.)

Ernő főherceg főkamarása (*Oberstkämmerer Erzherzog Ernsts*) (ÖNB Codex-Trautson, p. 212.)

1581–1583 konstantinápolyi Habsburg követ (*Orator zu Konstantinopel*) (*Kovács–Fenyvesi*, 1986. 347. p.)

Breuner, Hans, Freiherr zu Stübing, Fladnitz und Rabenstein (*1549–†1594. 05. 15.) — Schottenkloster [ÖNB Codex-Trautson, p. 211.]

Apja Philipp Breuner (*1500 körül–†1556. ápr. 23., Bécs), anyja Elisabeth von Windischgrätz (*1519–†1568/1573 között) (*Lanjus*, 1938. Tafel IV.)

†1594-ig birodalmi tanácsos (*Reichshofrat*) (Uo. Tafel XI.)

†1594-ig kamarás (*Kämmerer*) (Uo.)

†1594-ig Moson vármegye ispánja (*Gespan der Gespanschaft Moson*) (Uo.)

1589–†1594 magyaróvári kapitány (*Hauptmann in Ungarisch Altenburg*) (1589. dec. 11. B. *Artikelbriefje* a magyaróvári német *Landsknechtek* részére. ÖStA HHStA Schloßarchiv Grafenegg, Archiv Breuner, Militaria Schachtel 152. No. 3. 1589. Dez. 11.)

Breuner, Hans, Freiherr zu Stübing, Fladnitz und Rabenstein (*1570–†1633. 10. 03.) — Schottenkloster [*Lanjus*, 1938. Tafel VI.]

Apja Seifrid Breuner (*1538–†1594. jún. 27.), anyja Elisabeth Freiin von Eizing (Uo. Tafel IV.)

18 Breuner gutaütésben halt meg Konstantinápolyban augusztus 19-én (*Hurmuzaki*, 1900. 669. p.: 1. jegyz.). A család életrajzi adatainak összegyűjtője szerint viszont augusztus 10-én egy lovasbalesetben vesztette életét (*Lanjus*, 1938. Tafel IV.). Ez azonban tévedés, hiszen 13-án még maga Breuner írt jelentést II. Rudolf császárhoz a szultáni fővárosból. *Hurmuzaki*, 1900. 668–669. p.: No. CXII.

- Első felesége Elisabeth Konstanzia Freiin von Harrach (*1576–†1625. aug. 18., őt is a *Schottenkloster*ben helyezték örök nyugalomra; esküvőjük: 1595. nov. 19., Bécs), második felesége Maria Blanka von Arch (Arco) (*1595 körül–†1650 körül; esküvőjük: 1626–1627 fordulója táján). (Uo. Tafel VI.)
- 1581 a padovai egyetemen tanul (márc. 30. *Luschin*, 1882. 15. p.: No. 53.)
- 1598–1599 egy 3000 fős német gyalogosregiment ezredese (*Oberst über 3000 deutsche Fußknechte*), amelyet feltételezhetően a cseh vagy morva rendek segélyéből fizetnek (1598. máj. 25. Bestallung B-nek tisztségéről, ill. fizetési Bestallung. ÖStA KA Best. No. 583., júl. 5. B. egy mustrahivatalnokot kér ezrede megmustrálására. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 200. fol. 605., fol. 607., fol. 617–618., júl. 28. előtt az ezred mustrája Skalitznál. *Heischmann*, 1925. 229. p.; 1598–1599 tele: B. ezredét Giorgio Basta parancsnoksága alá rendelik. Uo.; 1599. márc. Elbocsátják az ezredet. Uo.)
1600. nov. 30. B. kéri, hogy a bécsi helyőrségi gyalogságnál alkalmazzák (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 204. fol. 557.)
- 1600 egy regimentnyi német gyalogos ezredese (*Oberst über ein Regiment deutscher Fußknechte*) (1600. márc. 14. Már ajánlják B-t II. Rudolf császárnak egy regimentnyi gyalogos élére. Uo. Reg. Bd. 205. fol. 7., jún. 27. előtt Hans Gallt és Thomas Sichert rendelik az ezred „Ygla”-ban történő mustrájára., júl. 15. Már valóban szolgál B. ezrede. *Heischmann*, 1925. 229. p., nov. 8. Tárgyalások folynak az ezred elbocsátásáról. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 205. fol. 28., nov. 21. Baranics Mátyás mustramestert rendelik biztosnak az ezred elbocsátására. Uo. fol. 286.)
- 1601 egy 3000 fős német gyalogosregiment ezredese (*Oberst über 3000 deutsche Fußknechte*), amelyet a cseh rendek adójából fizetnek (1601. márc. 23. Bestallung B-nek ezredesi tisztségéről, ill. fizetési Bestallung. ÖStA KA Best. No. 680., aug. 8. után Morvaországban megmustrálják B. ezredét. *Heischmann*, 1925. 229. p., nov.–dec. II. Rudolf beleegyezik a B- és a Pernhausen-féle ezredek egyesítésébe. B. köteles ezredének létszámát 3000 főre növelni. Uo. Vö. még *Veress*, 1909. 597. p.: No. 787.)
- 1601 a Georg Paradeiser volt kanizsai főkapitány és társai felett ítélező delegált bíróság tagja (*Cerwinka*, é. n. 441. p.)

- 1602–1605 egy 5000 fős német gyalogosregiment ezredese (*Oberst über 5000 deutsche Fußknechte*), amely főként Erdélyben szolgált (1602. jan. B-nek elrendelik újabb 6 zászlóalj felfogadását, majd Erdélybe rendelik. *Heischmann*, 1925. 229. p. és *Veress*, 1909. 643. p.: No. 843. és 682. p.: No. 892., márc. 15. Bestallung B-nek az így létrejövő 5000 fős gyalogezredről. ÖStA KA Best. No. 708. Vö. még *Veress*, 1909. 667. p.: No. 868., márc. Mustra Mistelbachnál. *Heischmann*, 1925. 229. p.; 1604. máj. Az ezred átszervezése a katonák lázadása miatt meghiúsul. Uo. és igen részletes adatokkal: *Veress*, 1913. passim; 1605: ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 214. fol. 6.)
- 1603–†1633 haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (1603-tól viseli B. a címet. *Heischmann*, 1925. 229. p.: 716. jegyz.; A címet haláláig viseli.)
1605. okt. 14. B-t bízzák meg a kanizsai végeken Boeckai István pártján álló felkelők elleni csapatok feletti parancsnoksággal. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 214. fol. 491., fol. 51. és *Heischmann*, 1925. 229. p.: 716. jegyz.)
- 1605–1606 mezei főhadszertárnok (*Oberstfeldzeugmeister*) (1605. dec. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 214. fol. 280.; 1606. okt. 7. Tudatják B-rel, hogy Adolf von Althan kapta meg a tisztséget. Uo. Reg. Bd. 216. fol. 151., okt. 12. és *Hauser*, 1949. 69. p.)
- 1606–†1633 győri végvidéki főkapitány (*Grenzoberst in Raab*) (*Pálffy*, 1999)
1620. máj. 1. II. Ferdinánd a *Wohlgeboren* titulust adományozza B-nek és kibővíti címerét (*Lanjus*, 1938. Tafel VI.)
- 1627 előtt–†1633 kamarás (*Kämmerer*) (1627–1628: *Fellner-Kretschmayr*, 1907/Bd. 2. 215. p.: No. 12/III/W. A címet haláláig viseli.)
- 1627–†1633 titkos tanácsos (*Geheimrat*) (A címet haláláig viseli.)

Capizucchi, Camillo (*1537–†1597. aug. vége–szept., Komárom) — egykori Minoritenkloster, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 119.]

római előkelő család sarja (Uo.)

1597 a VIII. Kelemen pápa zsoldján Magyarországon szolgáló mintegy 9000 pápai zsoldos hadsereg főkapitány-helyettese (*Generalleutnant der päpstlichen Truppen [ca. 9000 Soldaten] in Ungarn*) Gianfrancesco Aldobrandini főparancsnok alárendeltségében (*Banfi*, 1939. 215. p.)

1597. aug. meghatározó szerepet játszik Pápa várának visszafoglalásában (Pálffy, 1997/2. passim)

†1597. aug. vége–sept. Komáromban meghal még a pápai táborban kirobbant járvány során szerzett betegségében (Banfi, 1939. 224. p.)

Černović, Mihajlo, „de Macedonia” (†1575. 06. 04.) — Schottenkloster, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 214–215.]

Apja Petr Černović „de Macedonia” a család itáliai kereskedő ágából (Uo.)

Felesége Jovanka, fia pedig: Maksimilijan. Még két leányáról is tudunk. (Žontar, 1973. 158. p. és 161. p.)

1556–1563 I. Ferdinánd titkos ügynöke Konstantinápolyban (*Gehei-magent in Konstantinopel, secretarius explorator*) (Uo. 170–211. p.)

1558–1563 egyúttal a konstantinápolyi velencei követ (*bailo*) főtolmácsa (*Großdragoman des bailo*) (Žontar, 1971. 172–208. p.)

1562. júl.–aug. Velence követe Szelim szultánfihoz három leányának esküvőjére (Uo. 199–200. p.)

1564. dec.–1565. márc. II. Miksa követe a szultánnak járó ajándékkal (*Ehrengeschenk*) Konstantinápolyban és a béketárgyalások ügyében (Uo. 214–217. p.)

1564–†1575 II. Miksa császár diplomatája és tanácsosa (Uo. 211–222. p.)

1565. jún.–okt. II. Miksa *internunciusa* a portán (Uo. 217. p. és Kovács–Fenyvesi, 1986. 346. p.)

1567. márc. II. Miksa követségében jár Liszabonban egy perzsa szövetség létrehozása érdekében (Žontar, 1971. 219. p.)

1572 II. Miksa követe Itáliában (Uo. 220–221. p.)

Kém- és diplomáciai tevékenységének alapos feldolgozása: Žontar, 1971. és Žontar, 1973. (Halálának dátumát — nem ismervén a sírkő 1630-ból fennmaradt feliratát — 1576-ra teszi: Žontar, 1971. 222. p. és Žontar, 1973. 161. p.)

Dampierre, Henri Du Val (Duval), comte de¹⁹ (*1580, Han várában–†1620. 10. 09., Pozsony²⁰) — egykori Minoritenkloster, sírkövét fiai állíttatták, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 124. Vö. még *Janko*, 1876.]

Apja Jacques Du Val, Mondreville ura, anyja Nicolas de Bossut lovagnak, Bazoché bárójának és Han urának idősebb leánya (Sahin-Tóth Péter szíves közlése.²¹)

1601 előtt valószínűleg a németalföldi spanyol hadseregben katonáskodik, hiszen 1601 áprilisából már arról tudunk, hogy császári szolgálatba akar állni (*Janko*, 1876. 74.)

1602–1604 több száz (800–1200), főleg vallon lovas kapitányaként (*Hauptmann ca. 800-1200 wallonischen Reiter*) szolgál Lipppa, Lugos, Jenő és az erdélyi végék vidékén II. Rudolf zsoldján (*Verecs*, 1913. 14–15. p.: No. 981., 20. p.: No. 992., 95. p.: No. 1101. és 99. p.: No. 1106., 395. p.: No. 1517., 400. p.: No. 1522., 402–403. p.: No. 1525., 425. p.: No. 1557., 499. p.: No. 1643., 500. p.: No. 1646.; *Heischmann*, 1925. 258. p.: 861. jegyz. és 1603. júl. 5.: BN, FF 18989. fol. 641.)

1605 Esztergom várának megbízott főkapitánya (*Verwalter der Oberhauptmannschaft der Grenzfestung Gran*) Adolf von Althan távozását, majd Ulrich Graf von Öttingen halálát követően az erősség töröknek történő feladásáig — ezen tettéért 1606. febr. 22-én Pozsonyból a bécsi *Hofburg*ba, Ferdinand Graf zu Hardegg és Georg Paradeiser egykori börtönébe viszik, de utóbb kegyelmet kap (1605. aug. után: ÖStA KA HKR Akten Exp. 1605. Aug. No. 101., *Heischmann*, 1925. 206. p.: 643. jegyz., 234. p.: 745. jegyz. és 258. p.: 861. jegyz., valamint a vár fel-

19 Azaz magyarosan: Henri Du Val, Dampierre grófja (Dampierre birtok és uradalom Campagneban). Miután a korabeli források és történészek a gróftól általában csak Dampierre-ként, azaz Dampierre grófjaként emlegették, ezért az általános gyakorlatnak megfelelően magunk sem Du Val családnevét, hanem grófi nevét helyeztük adatbázisunk ábécérendjébe.

20 Egy levele Batthyány Ferenchez közvetlenül a halála előtti hetekből fennmaradt a Batthyány család levéltárában. MOL P 1314 Batthyány cs. It. No. 9660. (1620. szeptember 24., Bécs-újhely).

21 A hosszú török háborúban a magyar hadszíntéren szolgáló francia, lotharingiai és vallon katonaságra vonatkozóan Sahin-Tóth Péter folytat évek óta kutatásokat. A Dampierre-ről és Overbroekről számomra átadott adatait ezúton szeretném neki barátsággal megköszönni.

- dására és D. sorsára: *Gömöry*, 1893. 146. p., ill. *Montreux*, 1608. 1029–1032. pp. Az ellene folytatott hadbírószági eljárás iratai: ÖStA KA Prager HKR Akten 1606/No. 104. és No. 107., vö. még: BN, FF 15920. fol. 25.)
- 1606 II. Rudolf császár megbízottjaként részt vesz a Bocskai Istvánnal kötött bécsi béke előkészítésében (MOE, XII. köt. 249–252. p.)
- 1609–1613 500 (5 kompánia) *Archibusier* és 300 rác lovas ezredese (*Oberst über 500 Archibusier und 300 räzische Reiter*) Hans Breuner győri végvidéki főkapitány alárendeltségében (1609. jan. 26. Bestellung D. részére 500 *Archibusier*ről, amely szerint mustrájuknak márc. 3-án kellett lenni Ebenfurtnál. ÖStA KA HKR Akten Reg. 1609. Jan. No. 46. Vö. még Uo. Exp. 1609. Febr. No. 53.; 1610–1611: Az ezredet többször átszervezik, de 1610-ben megmaradnak Breuner alárendeltségében; 1611-ben viszont a csehországi hadjáratban vesznek részt; 1612: Előbb Kassa környékén, majd Komárom, Győr és Moson vidékén táboroznak 1613 elején történt elbocsátásukig. *Heischmann*, 1925. 258–259. p.)
- 1610 körül–†1620 kamarás (*Kämmerer*) (*Janko*, 1876.; A címet haláláig viseli.)
- 1613–†1620 haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (*Heischmann*, 1925. 259. p.; A címet haláláig viseli.)
- 1613–†1620 *bestelter Oberst* (Uo.; A címet haláláig viseli.)
- 1616 300 kozák lovas, 100 német *Archibusiert* és 1000 gyalogost fogad Ferdinánd főherceg számára és velük részt vesz a Velence elleni Isonzó-menti harcokban (1613. aug. Uo.)
- 1617 500 *Archibusiert*, majd 1500 hajdút fogad fel a császár szolgálatába (1617. júl. 24., ill. szept. 16. Megbízások D. számára. Uo.)
- 1618 a Csehországba vezényelt magyar hadinép főparancsnoka (*Kommandant der ungarischen Truppen in Böhmen*) a fenti 500 *Archibusier* feletti ezredesi tiszte mellett (Uo.)
- 1618–†1620 *Generalleutnant*, 1619-ben Morvaországban a cseh felkelők ellen (Uo. 258. p.: 861. jegyz. és D. levele Charles de Gonzague-nak, Nevers hercegének. 1619. okt. 2., „morvaországi tábor”. BN, FF 4720. fol. 64–65.)
- 1619–†1620 II. Cosimo toszkánai nagyherceg 500 lovasból (300 *Archibusier* és 200 kürasszír) álló, császári zsoldba szegődött regi-

mentjének (*Florentiner Reiter*) ezredese (*Oberst über 300 Archibusier und 200 Kürassiere, der sogenannten Florentiner Reiter des Großherzogs in Toscana, Cosimo II.*), de betölt(het)ji 1617-ben felfogadott 500 *Archibusiere* feletti parancsnoki tisz-tét is (*Heischmann*, 1925. 259–260. p.)

Freyberg, Otto von (†1566, Mannersdorf) — St. Michaelskirche, valószínűleg fennmaradt [ÖNB Codex-Trautson, p. 164.]

1566 előtt Felső-Magyarországon szolgál, ahol halálosan meg-betegedik a császári táborban (Uo.)

Talán közeli rokona lehetett az a Karl von Freyberg, aki 1583. június 4-én részt vett Pálffy Miklós esküvőjén. (*Jedlicska*, 1897. 103. p.: No. 42.)

Fünfkirchen, Hans Christoph von, Freiherr zu Steinabrunn (*1591–†1620. 02. 15.) — egykori Minoritenkloster, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 131.]

1602. jan. 31. a Fünfkirchen családot felveszik az alsó-ausztriai *Herrenstandba* (*Schimka*, 1967. 86–87. p.)

II. Mátyás császár *Mundschenk*-je (ÖNB Codex-Trautson, p. 131.) a friedlandi herceg testőrségének főstrázsamestere (*Oberstwachmeister über des Herzogs von Friedland Leibregiment*) (Uo.)

Fürstenberg, Jobst (†1596. 11. 11.) — St. Stephanskirche, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 35.]

1596 előtt a birodalom németalföldi-vesztfáliai kerületéből való 500 kürasszír alezredese Magyarországon (*Oberstleutnant des niederländisch-westfälischen Kreises über 500 Kürassiere in Ungarn*) (Uo.)

Vö.: 1595-ben a magyar hadszíntéren szolgáló sváb ezred stáb-jában szolgál egy Jakob „*Furstenberger*”. (*Liepold*, 1998. 441. p.)

Gannabitzer, Christoph (†1576. 10. 31.) és felesége, Dorothea Schildecker (†1570. 09. 10.) — St. Stephanskirche [ÖNB Codex-Trautson, p. 101.]

1564–1566 magyarországi hadi fizetőmester (*Kriegszahlmeister in Ungarn/magister solutionis campestris in Hungaria*) (1564.

jan. 1. Utasítás Gannabitzer számára. ÖStA FHKA HKA Inst. No. 158. Vö. még 1566: *Barabás*, 1899. 1–2. p.: No. I. és 526–527. p.: No. CLXXIII. és 1566: *Roubík*, 1938. passim.)

Guetrater, Kaspar (†1601. 09. 20. után, Székesfehérvár elfoglalása után) — Schottenkloster, síremlékét apja, Kaspar Guetrater der Ältere állíttatta [ÖNB Codex-Trautson, p. 220.]

1601 Apja, Kaspar Guetrater der Ältere a bajor választófejedelem *Rentschreiber-e* volt Straubingban (Uo.)

Guetrater, Hans Chrysostomus (†1603. 11. 16., Esztergom) — Schottenkloster [ÖNB Codex-Trautson, p. 219.]

1603 a Leonhard Ehrgott²² vezette ezred kapitánya Magyarországon (*Hauptmann des Ehrgottischen Regiments in Ungarn*) (Uo.)

Hardegg, Georg Graf zu (†1530, Nyitra) — egykori Minoritenkloster, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 120.]

Erbschenk in Österreich (Uo.)
Erbtruchseß in Steier (Uo.)

Hartitsch, Dietrich von (†1531) és felesége, **Sophia von Weißpriach**²³ — St. Stephanskirche, valamikor 1779 óta pusztult el [ÖNB Codex-Trautson, p. 96.]

1526 mustramester Ferdinánd főherceg Magyarországra küldött seregében (*Mustermeister der Truppen Erzherzog Ferdinands in Ungarn*) (nov. 23. *Newald*, 1884. 37. p.: Beilage No. 4.)

1527–1531 soproni városkapitány és Sopron vármegye ispánja²⁴ (*Stadthauptmann in Ödenburg und Gespan der Gespanschaft*

22 Leonhard Ehrgott 1603. április 1-jén Prágában kelt Bestallungja értelmében 3000 gyalogot fogadott fel, majd állított ki mustrára Tulln városánál valamikor július elején. *Heischmann*, 1925. 230. p.

23 Hartitsch rokonsága aligha véletlen a Weißpriach családdal, hiszen annak több tagja volt őt megelőzően soproni kapitány. SL SVL Oertel-gyűjtemény Lad. V. et F. Fasc. I. No. 12. (A XV–XVI. századi soproni kapitányok egykorú archontológiája).

24 Fallenbüchl Zoltán szerint 1521 és 1526 között volt Sopron vármegye ispánja (*Fallenbüchl*, 1994. 96. p.), ezt az állítást azonban Házy Jenő oklevéltárának adatai jelentősen módosítják.

Ödenburg) (1527. febr. 21. *Házy, I/7. köt. 243. p.: No. 192.;*
1531. dec. 9. Uo. 440. p.: No. 345.)

Hoyos, Hans von, Freiherr von Stüchsenstein (Stixenstein) (*1506 körül, Bur-
gos Spanyolországban–†1561. 05. 23., Gradisca d’ Isonzo) — egykori Mi-
noritenkloster, síremlékét fia, Ferdinand Albrecht állíttatta,²⁵ elpusztult
[ÖNB Codex-Trautson, p. 122. és *Leeder*, 1914. 87–89. p.]

Apja Juan de Hoyos (*1481 körül), anyja Ines de Salamanca (†1561)
(Uo. 29. p.)

Felesége Judith Ungnad (†1572. nov. 12. előtt), a neves Hans Ungnad,
Freiherr von Sonnegg leánya (esküvőjük 1548-ban volt Lai-
bachban: Uo. 48–51. p. és 92. p.: 1. jegyz.)

1522 vagy az elkövetkező években, de 1525 előtt Ferdinánd főherceg-
gel vagy valamivel később érkezik Spanyolországból Ausztriá-
ba (Uo. 40. p.)

1525 már Ferdinánd főherceg szolgálatában áll (Uo.)

1529 Bécs török ostromakor a védőseregben katonáskodik, nevezete-
sen annak spanyol egységében (Uo. 40–41. p.)

1530–1540-es évek bárói diplomája szerint harcolt Magyarországon,
Itáliában, Ausztriában és a német–római birodalomban (Uo.
40. p.)

1536 egy német ezred kapitánya és fizetőmestere (*Hauptmann und*
Zahlmeister eines deutschen Regiments) (Uo. 41. p. és 42. p.: 1.
jegyz.)

1544–†1561 tanácsos (*Rat*) (1544. dec. 2. Kinevezés élete végéig járó
évi 200 rajnai forintos fizetéssel. Uo. 41. p.)

1546 már ezredes (*Oberst*) I. Ferdinánd seregében (Uo. 41. p.)

1546–1557 Triest városának kapitánya (*Hauptmann der Stadt Triest*)
(1546. márc. 15. Kinevezés. Uo. 42. p. és 44. p., márc. 16. H.
reverzálisa tisztéről. Uo. 42. p.: 1. jegyz.; 1557 előtt többször
kért elbocsátását betegsége, a triesti időjárás nehezen viselése
stb. miatt. Uo. 46. p.)

1546-tól kezdve számos alkalommal tölt be különféle biztosi tiszt-
séget (*Kommissar*) és lát el követi (*Gesandter*) tevékenységet

25 Hoyos végrendeletében azt kérte, hogy amennyiben lehetséges, Bécsűjhelyen (Wiener Neu-
stadt) temessék el. Miatán azonban fia, Ferdinand Albrecht a bécsi *Minoritenkloster*ben családi
sírboltot alakíttatott ki, apját is ebbe temettette el. *Leeder*, 1914. 88–89. p.

- 1546: követ V. Károly császárhoz; 1547: Augsburgba küldik; 1549: Prágában jár; 1550: Augsburg és Bécs küldetesei helyszínei; 1553: Diego de Albával együtt az elmaradt zsoldja miatt fellázadó pápai spanyol katonasággal való tárgyalásokra küldik; 1555: a Bécs erődítéseire kirendelt biztosok egyike (1546–1553: Uo. 42. p., 1555: Uo. 43. p.)
- 1547 részt vesz a mühlbergi csatában (Uo. 40. p.)
1547. júl. 13. felveszik a *Reichsfreiherrstandba Freiherr von Stüchsenstein* titulussal (Uo. 86. p.)
1555. máj. 30. I. Ferdinánd H-nak a török elleni hadjáratokban és triesti kapitányként tanúsított szolgálataiért kibővíti családi címerét. (Buzási, 1979. 88. p. és Leeder, 1914. 87. p.)
- 1556–1557 körül a Dunától az Adria-tengerig fekvő várak ellátásáért felelős főbiztos Bécs székhellyel és évi 800 rajnai forintos fizetéssel (*Oberstkommissar zur Vorsehung der Grenzfestungen von der Donau bis ans Meer*) (Uo. 47. p.)
- 1557–†1561 gradiskai kapitány (*Hauptmann in Gradisca*) (1557. szept. 28. ÖStA KA Best. No. 57.)

Kamrer (Kammerer), Matthäus, Fuchs genannt (†1563. 07. 22.) — St. Michaelskirche [ÖNB Codex-Trautson, p. 165.]

- 1529 talán azonos azzal a Matthäus Fuchs-szal, aki Leonhard Freiherr von Vels parancsnoksága alatt álló csapatok sorában, Siegmund Leysser zászlóaljában vesz részt Bécs török elleni védelmében (*Liebold*, 1998. 421. p.)
- 1547–†1563 hadi fizetőmester Magyarországon (*Kriegszahlmeister in Ungarn/magister solutionis campestris in Hungaria*) (1547. febr. 27. Pálffy, 1993. 95. p.: 105. jegyz.; 1549. aug. 20. Bécs. K. levele a Magyar Kamarához. *Barabás*, 1898. 108–109. p.: No. LXXI.; 1550. nov. 30., Bécs. K. levele ugyanahhoz. Uo. 133–134. p.: No. XCII. Vö. még *Roubík*, 1937. 137–138. p., 298. p. stb. és 1550–1557: MOL E 185 Tétel 2. fol. 54–68. és Tétel 3. fol. 21–23. és fol. 61.)
- 1560 körül–†1563 királyi tanácsos (*königlicher Rat*) (ÖNB Codex-Trautson, p. 165.)

Kollonitsch, Ernst von (†1638. 12. 12.) — az egykori úgynevezett älteres Kapuzinerkloster (Vorstadt St. Ulrich, ma 7. kerület, Neustiftgasse 4., Mechitaristengasse 2–4.), feltételezhetően elpusztult [Lamm, 1981. 8. p.]

- 1600 óta áll II. Rudolf császár katonai szolgálatában (Uo. 37.)
- 1604 I. Rudolf magyar király K-t és két testvérét, Seifridet és Karlt — főként Seifrid szolgálataira való tekintettel — az 1598: 41., illetve az 1604: 20. tc. értelmében külön felveszi a magyar honpolgárok közé (ÖStA FHKA HKA Fam–Akten C–K 161. fol. 82–83., fol. 76–79. és CJH, 1899. 848–851. p. és 954–955. p.)
- 1604 K. továbbra is Magyarországon szolgál. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 212. fol. 136.)
- 1605–1606 *Generalwachtmeisterleutnant zu Roß und Fuß* (Lamm, 1981. 38. p.)
- 1606 után–1610 előtt Ferdinánd főherceg 500 lovas testőrének kapitánya (*Hauptmann über die 500 Leibreiter Erzherzog Ferdinands*) (Uo.)
- 1610 ezredes 500 *Archibusier* élén (*Oberst über 500 Archibusier*), akik Bécs alatt vannak elkvártélyozva (máj. 10. Bestallung K. számára a tisztségről. ÖStA KA Best. Prot. Bd. 1. 1608–1604. p. 7., ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 224. fol. 383.: máj. 22., fol. 352.: júl. 7., fol. 395.: júl. 21., fol. 415–416.: okt. 18. elbocsátás és Uo. Exp. Bd. 223. fol. 438–439. máj. 12., okt. 2. fol. 505.)
- 1610–1622 győri főkapitány-helyettes (*Grenzoberstleutnant in Raab*) (Pálffy, 1999)
- 1610–†1638 egyúttal *bestelter Oberst* (nov. 3. A Haditanács tudatja K-csal, hogy II. Rudolf engedélyezte neki a titulus használatát. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 224. fol. 244., nov. 15. Bestallung K. részére a cím viseléséről évi 1000 forintnyi *Wartgeld*del. ÖStA KA Best. No. 923.; A címet haláláig viseli.)
- 1615–†1638 szolgálataiért évi 1000 rajnai forint ellátmányban (*adiuto di costa*) részesül (1615. nov. 15. II. Mátyás elrendeli Peter Suter hadi fizetőmesternek, hogy ettől a naptól számítva fizesse évente K-nak az összeget. ÖStA FHKA HKA Fam–Akten C–K 161. fol. 45. és ÖStA FHKA HKA NÖHA W-61/A/36/B. RN 275/3. fol. 936–937.)
- 1619–†1638 II. Ferdinánd kamarása (*Kämmerer*) (1619: *Pickl*, 1903. 65. p.; A címet haláláig viseli.)

- 1621 előtt–†1638 haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (A címet haláláig viseli.)
- 1621–1624 ezredes egy 1000 fős gyalogosregiment élén (*Oberst über 1000 deutsche Fußknechte*) a Bethlen Gábor fejedelem elleni harcokban (1621. jún. 11. Bestallung és Kapitulation K-nak 1000 fő feletti ezredesi tiszteről. jún. 1-én még 1500 főre kér K. kinevezést. ÖStA KA Best. No. 1047. és No. 1058 a., aug. 7. K. még betölti győri tisztt is. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 246. fol. 198., fol. 199., fol. 200., fol. 204., fol. 205., fol. 230., fol. 253. és Uo. Exp. Bd. 247. fol. 355., szept. 1. K. ezredc Komáromban, Győrben és Pozsonyban szolgál a várak megerősített védelmére. Uo. fol. 456.; 1623: Uo. Reg. Bd. 250. fol. passim; 1624: Uo. Reg. Bd. 252. fol. passim; 1625. júl. 9. K. kéri, hogy 3 évig viselt tiszteről számoljanak el vele. Uo. Exp. Bd. 253. fol. 349.)
- 1625–†1638 komáromi főkapitány (*Grenzoberst in Komorn*) (1624. júl. 13. Felszólítják K-t, hogy Hans Dietrich von Reiffenberg megérkezése után menjen Komáromba beiktatására. Uo. Reg. Bd. 252. fol. 315., szept. 24. K. kéri beiktatása végrehajtását. Uo. Exp. Bd. 251. fol. 517., nov. 2. Reiffenberget utasítják, hogy az elkövetkező bányavidéki fizetéskor K-ot iktassa be a tisztségbe. Uo. Reg. Bd. 252. fol. 137., dec. 18. Bestallung K. részére tiszteről. ÖStA KA Best. No. 966., dec. 18. Engedelmességre intő levél külön a komáromi magyar és külön a német katonasághoz K. kinevezése kapcsán. Uo., dec. 23. K. sürgeti beiktatását, és kéri, hogy a beiktatást végző Hans Bernhard Löbl „*sich Zwischen Ine vnd herrn Obristem von Reiffenberg wegen seines abzugs interponire*”. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 251. fol. 590.; 1625. jan. 27. előtt K. beiktatásához dobot és zászlót kér. Uo. Exp. Bd. 253. fol. 232.; febr. 18. K. már tiszttében van. Uo. fol. 92.; A tisztséget haláláig betölti.)
1637. dec. 3. felveszik testvérével, Hans K-csal együtt az alsó-ausztriai *Grafenstandba* (*Schimka*, 1967. 145. p. és az irat kiadása: *Lamm*, 1981. 36–40. p.: No. 8. Ugyan felvételük már II. Ferdinánd uralkodása alatt, 1636. dec. 10-én Regensburgban megtörtént, hivatalosan *Adelsbriefjüket* csak ekkor adta ki III. Ferdinánd. Uo. 37.; 1638. máj. 22. III. Ferdinánd erről értesíti az

Udvari Kamarát. ÖStA FHKA HKA Fam–Akten C–K 161. fol. 55–56.)

Konstantinopel, Ferdinand von (†1557. 10. 21.) — egykori Minoritenkloster, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 128.]

1529 Bécs török ostromakor kerül fogságba és áttér a keresztény hitre (Uo.)

1529 után török tolmács Bécsben (*türkischer Dolmetscher in Wien*) (Uo.)

Lahinger, Hans (†1551) — egykori Bürgerspitalskirche [ÖNB Codex-Trautson, p. 286.]

1540-es évek a bécsi és magyarországi erődítések finanszírozásával megbízott birodalmi fillérmester (*des Heiligen Römischen Reiches Pfennigmeister über die Gebäude in Wien und an der Grenze in Ungarn*) (Uo.)

Lichtenwalder, Sebastian (†1568. 09. 05.) — Schottenkloster [ÖNB Codex-Trautson, p. 205.]

1567 Magyarországon szolgáló két fiát a törökök megölik (Uo.)

1568 előtt I. Ferdinánd egyik udvari ajtónállója (*Türhütter*) (Uo.)

Ligsalz, Karl, zu Ascholding (†1575. 02. 06.) — St. Stephanskirche, 1947-ben még megvolt a sírkő [ÖNB Codex-Trautson, p. 75.]

müncheni polgár- és kereskedőcsalád tagja (Richard Perger szíves közlése.)

1575 előtt komáromi katona (*Grenzsoldat in Komorn*) (ÖNB Codex-Trautson, p. 75.)

Mansfeld, Kaspar Graf von (*1521/1523 körül–†1542. 10. 29., Bécs) — St. Stephanskirche, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 30.]

Apja Albrecht Graf von Mansfeld (†1560), anyja Anna Honstein (†1559)

Felesége Anna Wied (Richard Perger szíves közlése.)

1542 lovaskapitány (Rittmeister) a német birodalom nagy Buda elleni hadivállalkozása idején, és sírfelirata szerint „*des Röm[sichen] Reichs Rennfahnen geführt*”, ami egyezik a korabeli levéltári források adataival, miszerint „*hat den fanen gehabt*” (ÖNB Co-

dex-Trautson, p. 30., ill. Meyer, 1879. 523–533. p. és Liepold, 1998. 237., 240–241. p. és 432. p.)

Az 1542. évi hadjáratra l.: Meyer, 1879., Károlyi, 1880/1., Károlyi, 1880/2., Traut, 1892., Récsey, 1893. és legújabban Liepold, 1998. 237–252. p.

Marinchor, Anton (†1594) — egykori Minoritenkloster, földi maradványait tesvére, Dr. Cyprian Marinchor temettette el, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 116.]

1594 előtt kapitány a Zinn-féle ezredben Magyarországon (*Hauptmann in dem sogenannten Zinn-Regiment in Ungarn*) (Uo.)

Mayerhauser, Ulrich, zu Poysbrunn (†15[??]. 08. 13.) — St. Michaelskirche [ÖNB Codex-Trautson, p. 157.]

egy zászlóaljnyi német gyalogos kapitánya Magyarországon (*Hauptmann über ein Fähnlein Landsknechte in Ungarn*) (Uo.)

Nogarol, Ferdinand Graf zu (Herr zu Altspaur und Ernsbrunn) (†1590. 02. 11., Bécs) — egykori Kloster St. Dorothea, elpusztult [Szilády, 1893. 212. p.: No. III.²⁶ és Lanjus, 1938. Tafel V.]

Apja Leonhard Graf zu Nogarol, anyja szerdahelyi Dersffy Orsolya (*Szilády*, 1893. 211. p.: No. III. és *Nagy I.*, III. köt. 286. p.)

Felesége Anna Maria Elisabeth von Harrach (*1564–†1624. szept. 2., Asparn an der Zaya, ugyanitt temették el; esküvőjük: 1584. nov. 11., Bécs), a neves Leonhard Freiherr von Harrach leánya (*Lanjus*, 1938. Tafel V. és *Szilády*, 1893. 212. p.: No. III.)

1547 előtt I. Ferdinánd későbbi császár feleségének, Jagelló Annának az udvarában apródoskodik („*inter Imperatricis Ephaebos aula educatus*”) (Uo. 211. p.: No. III.)

1550-es évek 18 éves korától német vagy másként fekete nehézlovások között szolgál („*inter equites germanicos ab atro armorum colore nigros vocitari coeptos*”) (Uo.)

1565–1566 részt vesz Sáros, Szádvár és Ecsed várainak ostromában mint lovas zászlós („*equestris signifer*”, ill. „*Reuterfände-*

26 „*in aede divae Dorotheae conditus iacet*” Uo.

- rich*”) Felső-Magyarországon (1565: Uo.; 1566: *Fürer*, 1646. 345–346. p.)
- 1572–1573 lovaskapitány 300 lovas felett (*Rittmeister über 300 deutsche Reiter*, „*Tribunus Vexillationis*”) Németalföldön II. Fülöp spanyol király zsoldján, Peter Ernst Graf von Mansfeld lovasseregimentjében, Fernando Álvares de Toledo, Alba hercege, németalföldi helytartó parancsnoksága alatt (Lovasait a német birodalomban fogadta fel. Kapitánytársai Wenzeslaus Maraxi [Morackschi] és Georg Erasm von Liechtenstein voltak. ÖStA HHStA Schloßarchiv Grafenegg, Archiv Breuner, Militaria Schachtel 152. Fasc. No. 1. 1572. Sept. 23. és 1573. Okt. 8. Vö. latin tisztség-elnevezésére: Szilády, 1893. 211. p.: No. III.)
- 1574 után III. Henrik francia király lovaskapitánya 300 lovas élén (*Rittmeister über 300 Reiter*) („*sub Galliarum Regis stipendio paris numeri equittes duxit*”) (Uo.)
- 1576 előtt miután Franciaországból visszatért II. Miksa császár „*illum inter cubili sui proceres allegit*” (Uo.)
- 1578 előtt „*Melyten, Hispaniam et Lusitaniam adiit, ac aliquandiu in singulis locis versatus est*” (Uo.)
1578. márc. 19. felveszik az alsó-ausztriai *Herrenstandba* (Schimka, 1967. 181. p.)
- 1579–1588 szatmári és tiszántúli főkapitány (*Oberst zu Sakmar samt zugehöriger Ortflecken jenseits der Theiß*) (Pálffy, 1997/1. 285. p.)
- 1584–1588 ideiglenesen megbízott felső-magyarországi főkapitány (*Verwalter des Feldoberstamtes in Oberungarn*) (Uo. 273. p.)
- 1586–†1590 tanácsos (*Rat*) (A címet haláláig viseli.)
- 1588–†1590 győri végvidéki főkapitány (*Grenzoberst in Raab*) (Pálffy, 1999)

Nothaft, Leo, von Weißenstein (*1543–†1566. 11. 08., Bécs) — St. Stephanskirche, fennmaradt az északi karzaton, de felirata hiányzik²⁷ [ÖNB Codex-Trautson, p. 49.]

Apja Sebastian Nothaft (*1520–†1565), anyja Felizitas Paumgartner (*1530–†1569) (A müncheni Bayerisches Staatsarchiv írásbeli közlése Richard Perger részére.)

I. Ferdinánd udvari szolgálja (*Hofdiener*) [?] (ÖNB Codex-Trautson, p. 49.)

1566 előtt zászlótartó Győrben (*Fähnrich in der Grenzfestung Raab*) (Uo.)

Overbroek, Joan de [Oberbrouck von] (†1599. dec. eleje) — St. Stephanskirche, egy bizonyos „Leonardus Frater” állíttatta, 1945 áprilisában pusztult el [ÖNB Codex-Trautson, p. 47.]

1580-as évek II. Fülöp spanyol király zsoldján vallon csapatok élén szolgál Németalföldön (*Hauptmann über wallonische Truppen in den Niederlanden König Philipps II.*) (Uo.)

1595 kapitány a Karl Graf von Mansfeld által toborzott és Eberhard de Dans ezredes által vezetett vallon gyalogosregimentben (*Hauptmann im wallonischen Fußknechtregiment des Eberhard de Dans*) (1595. jan. Mansfeld két ezred felfogadását ajánlja fel, jún. Az ezred már Magyarországon szolgál, majd részt vesz Esztergom ostromában. *Heischmann*, 1925. 206. p., 246. p. és *Liebold*, 1998. 305. p.)

1596 az egykori Dans-féle vallon gyalogosregiment ideiglenesen megbízott ezredese (*Verwalter des Oberstamtes des Fußknechtregiments von Eberhard de Dans*) (1596. jan. Mansfeld halála után Pozsonyban megmustrálják és átszervezik az ezredet, febr. Dans ezredes hazaengedése után ideiglenesen feltételezhetően O. vezeti a regimentet, júl. Esztergomban és Magyaróváron szolgálnak katonái. *Heischmann*, 1925. 247. p.)

1597–†1599 az immáron Hans Reichard von Schönberg²⁸ ezredes vezette vallon gyalogosregiment alezredese két zászlóalj élén

27 1860-ban ugyanis az északi karzat restaurálása idején a sírkövet levették és közel egy évtizedig más helyütt tárolták. Végül 1869-ben helyezték vissza eredeti helye közelébe, felirata azonban ez idő alatt elveszett.

- (*Oberstleutnant des wallonischen Fußknechtregiments des Hans Reichard von Schönberg über zwei Fähnlein*) — főként Esztergomban és Győrben teljesítenek szolgálatot (1597. jan. 8. Két vallon zászlóalj kapitánya Esztergomban. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 198. fol. 39., febr. Megmustrálják és átszervezik a korábbi ezredet, majd máj.-ban Schönberget nevezik ki az élére. Ezt követően O. haláláig a több alkalommal redukált [erre vö. például 1599. jan. 12.: Uo. Reg. Bd. 203. fol. 309.], majd ismét feltöltött regiment alezredese. *Heischmann*, 1925. 247–249. p.)
1598. márc. 29. részt vesz Győr visszafoglalásában (Uo. 247. p. és ápr. 15. O. egy francia honfitársával együtt fizetése elszámolása mellett „*remuneration der erlangten Victori Raab*” ügyében intéz levelet az Udvari Haditanácshoz. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 200. fol. 541., ill. vö. még alább.)
1599. máj. Andreas von Hofkirchen, Gotthard von Starhemberg, Adolf von Althan és Jean de Pouilly, sieur de Huyn (másként Hugne) mellett O. neve is felmerül az ideiglenesen betöltendő esztergomi főkapitányi tisztségre (*Verwalter der Oberhauptmannschaft der Grenzfestung Gran*) (ÖStA KA AFA 1599/5/5 b.)
- †1599. szept. 20. után, de dec. 14. előtt, valószínűleg dec. elején (ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 202. fol. 575–576. és Uo. Reg. Bd. 203. fol. 286. és fol. 385. A tisztségben utódja Hannibal Kratz von Scharfenstein. Uo. Reg. Bd. 205. fol. 278. és *Heischmann*, 1925. 249. p.)

1) Külön érdekesség, hogy feltételezhetően testvérének, a Győr 1598. évi visszafoglalásakor hősi halált halt Eberhard de Overbroeknak is ismerjük a sírfeliratát a győri székesegyházból:

„*Everhardus ab Overbruck, Leodius ex ducatu Juliacensi Natalibus clarus, insignis virtute, et armis, qui ad Strigonium Hungariae miles, ac bellator fortis, in Jaurini recuperatione gloriosam pugnando obiit mortem, hoc saxo conditur.*” — Károlyi Lőrinc leírása 1747-ből: *Károlyi*, 1747. 10. p. A sírkő Bedy Vince közlése szerint 1936-ban

ugyan már teljesen olvashatatlaná vált felirattal, de még megvolt, azóta azonban elveszett. (*Bedy*, 1936. 45. p.)

- 2) 1595-ben a magyar hadszíntéren szolgál még egy bizonyos Franz (François) de Oberbrouck és Joan másik testvére, Leonhard de Oberbrouck is egy wallon gyalogos zászlóalj kapitányaként (*Hauptmann eines wallonischen Fußknecht-fähnleines*), illetve zászlótartójaként (*Fähnrich in einem wallonischen Fußknechtfähnlein*). (*Liepold*, 1998. 305. p. és 440. p.) Leonhard még 1600–1601-ben is a magyar hadszíntéren teljesít szolgálatot, sőt ő jár el elhunyt testvére, Joan hagyatéka ügyében. (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 205. fol. 318., fol. 279., fol. 332. és Uo. Exp. Bd. 204. fol. 441., fol. 468., fol. 477., valamint Uo. Exp. Bd. 206. fol. 443.)

Puchhaim zu Göllersdorf, Hans Christoph Graf von (†1619. 09. 27.) — egykori Kloster St. Dorothea, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 229.]

- 1604–1609 ezredes egy 1000 főből álló lovasregiment élén előbb Esztergomban, majd Felső-Magyarországon (*Oberst über 1000 Reiter in Gran, später in Oberungarn*) — előbb császári, majd alsó-ausztriai rendi zsoldon szolgálnak (1604. júl. P. ezredének mustrája Stockerauban. *Heischmann*, 1925. 243. p. Az ezred többszöri átszervezés, csökkentés és feltöltés után véglegesen 1609-ben szűnik meg. Uo. Vö. még 1604–1605: *Veress*, 1913. 536–690. p. passim.)
- 1606 körül–†1619 haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (Uo.; A címet haláláig viseli.)
- 1607–†1619 *bestelter Oberst* (1607. márc. 23. II. Rudolf P-nak adományozza a címet. ÖStA FHKA HKA NÖHA W-61/A/36/B. RN 275/3. fol. 935. és ÖStA KA Best. No. 926.; A címet haláláig viseli.)
- 1609–†1619 főhadszertárnokmester (*Oberst-Land- und Hauszeugmeister*) (1609: *Fellner–Kretschmayr*, 1907/Bd. 1. 246. p.; 1619. okt. 28. Bestallung utódja Rudolph von Teuffenbach számára. ÖStA KA Best. No. 896. és No. 1127.)
- 1610 500 újonnan felfogadott *Archibusier* kapitánya (*Hauptman über 500 Archibusier*) (máj.–okt. *Heischmann*, 1925. 243. p.)
- 1611–1615 egy változó létszámú lovasregiment ezredese (*Oberst eines Reiterregiments*) (1611. jan. 19. Bestallung P. részére egy

- 900 német *Archibusier* és 100 kozák lovas alkotta 10 zászlóaljból álló lovasregimentről. Ténylegesen csak 5 kompániát fogad fel P., amelyből azután 2 Mátyás főherceget kíséri Prágába, 3 pedig Komáromba kerül; 1612–1613-ban Komárom, Győr, Magyaróvár, Bécsújhely, Bruck an der Leitha, Hainburg vidékén teljesítenek a lovasok szolgálatot. 1613. nov.-ben P. újabb 500 lovast fogad fel, amelyből 400-at 4 zászlóaljba osztva Felső-Magyarországra rendelnek; 1615. jan. Az előző év decemberében történt elbocsátásukat követően végül ekkor hagyják el a lovasok a magyar hadszínteret. Uo. 244. p.)
1613. márc. 26. felveszik a *Reichsgrafenstand*ba (Uo. 243. p.: 793. jegyz.)
- 1618 újra 1000 lovas ezredese (*Oberst über 1000 Reiter*) (Uo. 244. p.)
- †1619-ig kamarás (*Kämmerer*) (ÖNB Codex-Trautson, p. 229.)

Rappach, Karl Ernst Freiherr von (†1719. 07., Bécs) — egykori Minoritenkloster, elpusztult [Salvadori, 1894. 374. p.]

- 1674–†1719 kamarás (*Kämmerer*) (1674. ápr. 4. R. leteszi kamarási esküjét. ÖStA HHStA OHMA Sonderreihe, Eidbücher Karton 19. Bd. 2. fol. 169.; A címet haláláig viseli.)
- 1684–1685 a Metternich-féle ezred alezredese (*Oberstleutnant im sogenannten Metternich-Regiment*) (1684. jan. 9. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 369. fol. 19.; 1685. jún. 21. Uo. Exp. Bd. 370. fol. 4. jan. 7. és ÖStA KA Best. No. 2351.)
- 1685-től *besteller Oberst* (1685. jún. 21. I. Lipót pátenze hadseregéhez arról, hogy R-nak adományozta a titulust. Uo.)
- 1685–1691 győri német főkapitány-helyettes (*deutscher Grenzerleutnant in Raab*) (Pálffy, 1999)
- 1691–1701 a bécsi helyőrség főstrázsamestere (*Stadtguardia-Oberstwachmeister in Wien*) (1691. márc. 6. Tudatják az Udvari Kamarával, Ernst Rüdiger Graf von Starhemberg helyőrség-parancsnokkal, Georg Rudolf Wücz mustramesterrel és Ferdinand Marchese degli Obizzival,²⁹ a tisztség előző betöltőjével

29 Obizzi később hosszú ideig a helyőrségparancsnok-helyettes (*Stadtguardia-Oberstleutnant in Wien*), majd 1701 és 1710 között a helyőrség-parancsnok (*Stadtguardia-Oberst in Wien*) tiszteletét töltötte be. Veltz, 1911. 187. p. és Czeike, Bd. 5. 293. p.

- R. kinevezését. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 386/1. fol. 110.; 1701. *Veltzé*, 1902. 162. p.)
- 1692–†1719 haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (1692. R. már viseli a tisztséget. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 387. Index S. Ra. 1693. máj. 9. R. megkapja egy bizonyos von Thun haditanácsosi fizetését. Uo. Reg. Bd. 392. fol. 182.)
- 1699–1705 ideiglenesen megbízott főhadszertárnok (*Verwalter des Oberst-Land- und Hauszeugmeisteramtes*) (1699. jún. *Zivkovic*, 1976. 12. p.; 1705. aug. Uo.)
- 1700–1705 vezérőrnagy (*Oberstfeldwachtmeister*) (1700. jan. 24. I. Lipót pátense a császári hadsereghez R. kinevezéséről. ÖStA KA Best. No. 3052. és No. 3057.)
- 1701–1719 bécsi helyőrségparancsnok-helyettes (*Stadtguardia-Oberstleutnant in Wien*) (*Veltzé*, 1902. 163. p.)
- 1705–1710 körül altábornagy (*Feldmarschalleutnant*) (1705. dec. 25. Ettől a naptól viseli R. a titulust. ÖStA KA Best. No. 3761.)
- 1710–†1719 főhadszertárnok (*Oberst-Land- und Hauszeugmeister*) (1710. febr. 20. Utasítás R. részére a tisztségről. ÖStA KA HKR KIA V. 36., febr. 20. Tudatják magával R-hal, az Udvari Kamarával és a hadi kommisszáriátussággal R. kinevezését. ÖStA KA Best. No. 3936., Engedelmességre intéző levél a császári hadsereg tüzérségi személyzetéhez R. kinevezése kapcsán. Uo., márc. 16. délelőtt 10 órakor R-t Leopold Graf von Herberstein, az Udvari Haditanács alelnöke bemutatja az *Oberst-Land- und Hauszeugmeister-Hausban* szolgáló tüzérségi személyzetnek és hivatalnokoknak. ÖStA KA HKR KIA V. ad 36.; 1719. júl. *Zivkovic*, 1976. 12. p.)
- 1711-től tábornagy (*Oberstfeldzeugmeister*) (1711. ápr. 6. Pátens a császári hadsereghez R. kinevezéséről. ÖStA KA Best. Prot. Bd. 4. 1711. fol. 15.)
- 1711–†1719 ideiglenesen megbízott bécsi helyőrségparancsnok (*Verwalter des Stadtguardia-Oberstamtes in Wien*) (1711. márc. *Zivkovic*, 1976. 49. p.: 1. jegy.; A tisztséget haláláig betölti.)
- 1710-es évek tábornagy (*Feldmarschall*) (Uo.)
- 1718–†1719 a hadmérnök-akadémia ideiglenesen megbízott felügyelője (*Verwalter des Superintendentamtes der Ingenieur-Akademie*) Wirich Lorenz Graf von Daun helyett (1718. jan. Uo. 36. p.: 1. jegy.; A tisztséget haláláig betölti.)

Reiffenberg, Hans Dietrich von (*1577–†1629. 12. 15.) — egykori Minoritenkloster, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 123. és a bécsi Minoritenarchiv kéziratai alapján: *Salvadori*, 1894. 347. p.]

- 1607–1610 győri főkapitány-helyettes (*Grenzoberstleutnant in Raab*) (*Pálffy*, 1999)
- 1610 körül–†1629 kamarás (*Kämmerer*) (A címet haláláig viseli.)
1614. jún. 11. felveszik az alsó-ausztriai *Ritterstand* régi családjai közé (*Schodl*, 1983. 232. p.)
- 1614–1625 komáromi főkapitány (*Grenzoberst in Komorn*) (1613. okt. 5. előtt már tárgyalnak R-gel a tisztség elvállalásáról. ÖStA KA HKR Akten Exp. 1613. Okt. No. 15., okt. 5. Bestallung R. részére tiszteről. ÖStA KA Best. No. 966., okt. 5. Engedelmességre intő levél külön a komáromi magyar és külön a német katonasághoz R. kinevezése kapcsán. Uo., okt. 5. Regensburgban kiállítják R. reverzálisát arról, hogy betartja az utasításában foglaltakat. Uo.; 1614. jan. 24. R. még nincs tiszteben. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 232. fol. 160., márc. 6. R. már ellátja tisztét. Uo. fol. 146.; 1625. jan. 18. R. még ellátja tisztét. Uo. Exp. Bd. 253. fol. 90.)
- 1620 körül–†1629 haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (A címet haláláig viseli.)
1622. aug. 1. II. Ferdinánd felveszi a *Reichsfreiherrenstand*ba (*Schopf*, 1966. 290. p.)
- 1624 felveszik az alsó-ausztriai *Herrenstand* új családjai közé (Uo.)
- 1625–†1629 a bécsi helyőrség parancsnoka (*Stadtguardia-Oberst in Wien*) (1624. júl.–szept. Tárgyalások folynak R-gel a tisztség elvállalásáról. ÖStA KA HKR Prot. Exp. Bd. 251. fol. 471. és fol. 109.; 1625. jan. 1. Bestallung R-nek tiszteről. ÖStA KA Best. No. 1108. és *Veltzé*, 1911. 183. p., jan. 1. Utasítás R-nek a tisztségről. ÖStA KA Best. Prot. Bd. 1. 1622–1631. p. 19., febr. 23. Jakob Schübelnek február 25-ére írják elő R. beiktatását és a helyőrség mustráját. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 254. fol. 231., febr. 24. Wolf Weßesowiczot is R. beiktatására rendelik. Uo. fol. 232.; A tisztséget haláláig betölti. 1629. dec. 15. Bestallung a tisztség új betöltője, Hans Christoph Löbl részére. ÖStA KA Best. No. 1178., *Veltzé*, 1911. 183. p. és *Czeike*, Bd. 4. 80. p.)

†1629 előtt a mainzi választófejedelem tanácsosa (*Rat des Kurfürsten in Mainz*) (ÖNB Codex-Trautson, p. 123. és *Salvadori*, 1894. 347. p.; A címet haláláig viseli.)

†1629 előtt *bestelter Oberst* (Uo.)

Reither, Christoph, von Samperg zu Soß (†1558. 08. 02.) — egykori Minoritenkloster, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 120.]

1558 előtt egy német gyalogos zászlóalj kapitánya Felső-Magyarországon (*Hauptmann über ein Fähnlein Landsknechte in Zips, d. h. in Oberungarn*) (Uo.)

Salm und Neuburg, Eck Graf zu (†1574. 07. 09., Győr) — egykori Kloster St. Dorothea, elpusztult [*Reusner*, 1586. No. V.]

Apja Niklas Graf zu Salm, der Jüngere (*1500 körül–†1550. 12. 26. előtt, Eger), anyja Emilie zu Eberstein (*Newald*, 1879/2. 108. p.)

Felesége 1572. okt. utánól guthi Országh Borbála (*Takáts*, 1926. 214–215. p.)

1554–†1574 kamarás (*Kämmerer*) (1554: *Firnhaber*, 1861. 16. p.; A címet haláláig viseli.)

1554–†1574 pozsonyi kapitány (*Hauptmann in Preßburg*) (1554. dec. 9. MOL E 21 1554. dec. 9.; A tisztséget haláláig betölti.)

1555–†1574 Pozsony vármegye ispánja (*Gespan der Gespanschaft Preßburg*) (1555: *Fallenbüchl*, 1994. 92. p.; A tisztséget haláláig betölti.)

1560–†1574 győri végvidéki főkapitány (*Grenzoberst in Raab*) (*Pálffy*, 1999)

1561 előtt–†1574 királyi tanácsos (*königlicher Rat*) (1561. máj. ÖStA HHStA Hungarica AA Fasc. 82. Konv. B. fol. 40–41.; A címet haláláig viseli.)

1562. okt. 11. kéri a pakosi Paksy János halálával megüresedett komáromi főkapitányi tisztséget (Uo. Fasc. 86. Konv. C. fol. 35–36.)

1563:77. tc. értelmében magyar indigenátust kap (CJH, 1899. 524–527. p.)

1570–1572 ideiglenesen megbízott dunántúli kerületi főkapitány (*Verwalter des Kreisoberstamtes jenseits der Donau*) (*Pálffy*, 1997/1. 269. p.)

1572–†1574 dunántúli kerületi főkapitány (*Kreisoberst jenseits der Donau*) (Uo.)

Salm und Neuburg, Julius Graf zu, der Ältere (†1581. 04. 28., Neuburg) — egykori Kloster St. Dorothea, elpusztult [Reusner, 1586. No. VII.]

- Apja Niklas Graf zu Salm, der Jüngere (*1500 körül–†1550. 12. 26. előtt, Eger), anyja Emilie zu Eberstein (*Newald*, 1879/2. 108. p.)
Felesége Elisabeth Turn (†1584, Sempte. *Reusner*, 1586. No. VII.)
1563:77. tc. értelmében magyar indigenátust kap (CJH, 1899. 524–527. p.)
1574 a Magyarország és Morvaország közötti határvíta kivizsgálására kiküldött bizottság tagja (1574:29. tc. Uo. 646–649. p.)
1578 ismét a Magyarország és Morvaország közötti határvíta kivizsgálására kiküldött bizottság tagja (1578:18. tc. Uo. 676–679. p.)

Salm, Niklas Graf zu, der Ältere (*1459–†1530. 05. 04., Marchegg) — egykori Kloster St. Dorothea, maga I. Ferdinánd emeltette neki síremlékét 1546 előtt; a sírkő 1787-ben kerül ki egykori helyéről és 1879. 04. 18. óta a Votivkirchében látható [Reusner, 1586. No. I., ÖNB Codex-Trautson, p. 227., *Newald*, 1879/1., *Newald*, 1884. 1–6. p. és *Salm-Monument*, 1879.]

- Apja Johann Graf von Salm, anyja Anna von Harcourt (*Newald*, 1879/2. 6. p.)
Felesége 1501-től Elisabeth von Roggendorf (Uo. 15. p.)
1483 III. Frigyes császár katonai szolgálatában áll (Uo. 7. p.)
1490–1491 Miksa főherceg főhadparancsnoka a székesfehérvári hadjáratban (*Oberstfeldhauptmann Erzherzog Maximilians im Stuhlweissenburger Feldzug in Ungarn*) (*Newald*, 1884. 2–5. p. és *Kovács*, 1995. 36. p.)
1494–1495 Zsigmond főherceget szolgálja egy ideig Tirolban (*Newald*, 1884. 6. p.)
1499 Wolfgang Graf zu Fürstenberg *Feldhauptmann des schwäbischen Bundes* seregében szolgál a svájci háborúban (*Newald*, 1879/2. 12. p.)
1504 I. Miksa császár egyik főkapitányaként vesz részt az úgynevezett *Landshuter Erbfolgekriegben* (*Feldhauptmann im Landshuter Erbfolgekrieg*) (Uo. 17–18. p., 21. p.)
1506 I. Miksa császár Magyarország ellen vonuló csapatainak főhadparancsnoka (*Oberstfeldhauptmann der Truppen Kaiser Maximilians gegen Ungarn*) (*Newald*, 1884. 7. p.)

- 1508 az alsó-ausztriai csapatok főhadparancsnoka a friauli háborúban (*Oberstfeldhauptmann der niederösterreichischen Truppen im Friauler Krieg*) (máj. 18. A rendek Bestallungja S. részére. *Newald*, 1879/2. 111. p.: Beilage No. 1.)
- 1511–1515 a velencei háborúban szintén az alsó-ausztriai csapatok főhadparancsnoka (*Oberstfeldhauptmann der niederösterreichischen Truppen im Krieg gegen Venedig*), noha ténylegesen csak 1514–1515-ben tartózkodik a hadszíntéren (Uo. 26. p. és *Newald*, 1884. 10–12. p.)
- 1522–1523 Ferdinánd osztrák főherceg csapatainak főhadparancsnoka Horvátországban és Szlavóniában (*Oberstfeldhauptmann der Truppen Erzherzog Ferdinands in Kroatien und Slavonien*) (1522. jún. 4. Bestallung S-nak a tisztségről. *Newald*, 1879/2. 113. p.: Beilage No. 2., és Uo. 34. p. stb., *Thallóczy–Hodinka*, 1903. 140. p.: No. LXXXVI. és ÖStA KA AFA 1522/6/1.; 1523. márc. 5. Ferdinánd tudatja Siegmund von Dietrichsteinnel S. újbóli („widerumb”) kinevezését. *Thallóczy–Hodinka*, 1903. 237–238. p.: No. CXXXIX. Mohács előtti Magyarországi szolgálatára l. még: Uo. 134–269. p. passim)
- 1524–1525 V. Károly seregében szolgál a Ferdinánd főherceg által küldött, 200 gyalogosból és 200 nehézlovasból álló osztrák segédesapatok főkapitányaként (*Oberhauptmann der Hilfstruppen [200 Fußknecht und 200 gerüste Reiter] Erzherzog Ferdinands in der Armee Kaiser Karls V.*) I. Ferenc francia király ellen; igen kiválóan vítézkedik a páviai csatában (1524. dec. 15. Bestallung S. részére a tisztségről. *Newald*, 1879/2. 112. p.: Beilage No. 3. és Uo. 41. p. stb., ill. ÖStA KA AFA 1524/12/1.)
- 1524–†1530 tanácsos (*Rat*) (A tisztséget haláláig betölti.)
- 1525 Ferdinánd főherceg csapatainak főkapitánya a felkelő parasztok ellen Stájerországban (*Oberhauptmann Erzherzog Ferdinands während des österreichischen Bauernaufstandes*) (máj. Bestallung S. részére. *Newald*, 1879/2. 53–62. p. és *Newald*, 1884. 14–19. p.)
1526. márc. személye ismét felmerül a magyarországi főhadparancsnoki tisztségre, de azt ekkor nem vállalja el; végül ápr.-ban Jurisics Miklós lesz a főhadparancsnok (*Oberstfeldhauptmann in Ungarn*) (*Thallóczy–Hodinka*, 1903. 504–506. p.: No. CCCXLVII., 508–509. p.: No. CCCL., 511–512. p.: No.

- CCCLIII. és 530–531. p.: No. CCCLXIX. — ápr. 20. Jurisics Bestallungja. Vö. *Newald*, 1884. 35–36. p.: Beilage No. 1–2.)
1526. aug.-tól mégis Ferdinánd főherceg kinevezett főhadparancsnoka Magyarországon a török ellen (*Oberstfeldhauptmann Erzherzog Ferdinands in Ungarn gegen die Türken*) (aug. 30. Bestallung S. részére egy esztendőre a tisztségről. *Newald*, 1879/2. 63–64. p. és *Newald*, 1884. 21–24. p.)
1527. szept.–okt. I. Ferdinánd főhadparancsnoka Magyarországon (*Oberstfeldhauptmann König Ferdinands I. in Ungarn*) — ténylegesen ekkor tölti be előző tiszttét, hiszen közben júl.–aug.-ban Kázmér brandenburgi örgróf a főhadparancsnok (*Pálffy*, 1997/1. 287. p. Vö. *Newald*, 1879/2. 66–67. p. és *Newald*, 1884. 25. p.)
- 1528–†1530 az alsó-ausztriai tartományok főkapitánya (*Oberstfeldhauptmann der niederösterreichischen Länder*) (1528. márc. 31. Bestallung egy esztendőre S. részére. ÖStA KA AFA 1528/3/17. és *Newald*, 1879/2. 79. p., máj. 15. S. átveszi tiszttét. *Newald*, 1884. 39–40. p.: Beilage No. 7.; 1529. ápr. 1. Újabb Bestallung S. részére ismét egy évre. *Newald*, 1879/2. 79. p. és 113. p.: Beilage No. 5.)
- 1529 Bécs törökellenes védelmének irányítója (*Verteidiger der ersten Türkenbelagerung Wiens*) és az ezt koordináló haditanácsosok elnöke (*Präsident der Kriegrüte König Ferdinands in 1529*) (*Newald*, 1879/2. 82–95. p. és 102–104. p.)
- 1529–1530 I. Ferdinánd főhadparancsnoka Magyarországon (*Oberstfeldhauptmann in Ungarn*) (1530. márc. 24. S. kéri elbocsátását, amit ápr. 16-án engedélyez I. Ferdinánd. *Newald*, 1879/2. 120–121. p.: Beilage No. 14–15. Vö. még: Uo. 97. p., 105–106. p. és 1529. nov.–1530. ápr.: *Pálffy*, 1997/1. 287. p.)
- Életrajzát igen részletesen megírta: *Newald*, 1879/2. és *Newald*, 1884.

Salm und Neuburg, Niklas Graf zu, der Jüngere (*1500 körül–†1550. 12. 26. előtt, Eger³⁰) — egykori Kloster St. Dorothea, elpusztult [Reusner, 1586. No. II.]

Apja Niklas Graf zu Salm, der Ältere (*1459–†1530. 05. 04., Marchegg), anyja Elisabeth von Roggendorf (*Newald*, 1879/2. 15. p. és 108. p.)

Felesége 1524-től Emílie zu Eberstein (Uo. 70. p. és 108. p.), 1540-től felsőlendvai Széchy Margit (†1570, Trencsén; sírköve a szentgotthárdi plébániatemplomban látható *Sternegg*, 1981. 375–377.) (ÖNB Cod. 9039. fol. 68. és fol. 70., ill. *Nagy I.*, X. köt. 531. p.)

1524–1525 V. Károly seregében szolgál I. Ferenc francia király ellen azon 200 nehézlovas kapitányaként (*Hauptmann über 200 gerüste Reiter*), amely felett 2000 gyalogossal együtt apja, id. Niklas Graf zu Salm parancsnokol (1524. dec. 15. Bestallung S. részére a tisztségről. *Newald*, 1879/2. 112. p.: Beilage No. 3. és ÖStA KA AFA 1524/12/1.)

1524–†1550 kamarás (*Kämmerer*) (1524. dec. 15. S. már viseli a címet. *Newald*, 1879/2. 112. p.: Beilage No. 2.; A címet haláláig viseli.)

1529–1530 apja, id. Niklas Graf zu Salm magyarországi főhadparancsnoksága idején Andreas Ungnaddal haditanácsos (*Kriegsrat im ungarischen Feldzug König Ferdinands*) (Uo. 98. p.)

1529–†1550 I. Ferdinánd főkamarása (*Oberstkämmerer König Ferdinands*) (*Fellner–Kretschmayr*, 1907/Bd. 1. 277.; 1534. márc. 1. S. elmaradt 8000 forintnyi fizetését kéri. ÖStA FHKA HKA Fam–Akten S 12. fol. 52.; A tisztséget haláláig betölti.)

30 Reusner közel egykorú sírfelirat-lejegyzése szerint (*Reusner*, 1586. No. II.) ugyan Salm „*decessit Agriae XIV. Cal. Sept. anno Christi M D L*”, ez azonban nyilvánvalóan egykorú másolási vagy nyomtatási hiba, hiszen Salmtól saját kezűleg aláírott levél még október 24-ről is maradt ránk (MOL E 185 Niklas Graf zu Salm levele Nádasdy Tamáshoz. 1550. október 24., Eger). Halálának december 26-i előtti dátumára l.: *Kiss*, 1908. 315–316. p.: No. 313. és ÖStA FHKA HKA HFU RN 2. 1546. fol. 110. Vö. még: 1550. december 31-én Raweni Mihály szlavóniai ítélőmester a következőket tudatta Batthyány Kristóffal: „*Nunc rursum sciat Vestra Dominatio Magnifica, quod dominus comes Nicolaus A Salmis mortuus est duciturque Posenium ad sepeliendum.*” Salmot azonban végül nem Pozsonyban, hanem Bécsben helyezték örök nyugalomba. MOL P 1314 Batthyány cs. lt. No. 39 594. és *Gooss*, 1911. 115. p.

- 1520-as évek vége körül–†1550 tanácsos (*Rat*) (A címet haláláig viseli.)
- 1538–1544 Komárom vármegye ispánja (?) (*Gespan der Gespanschaft Komorn*) (*Fallenbüchl*, 1994. 83. p.)
1540. aug. I. Ferdinánd követe Izabella királynéhoz Budára a váradi béke határozatainak végrehajtása ügyében (aug. 11. Utasítás S. részére. *Gooss*, 1911. 90–91. p. és 91. p.: 1. jegyz.)
- 1540–†1550 aransarkantyús lovag (*eques auratus*) (1540. jún. 6. V. Károly császár már ekként címzi levelében. ÖNB Cod. 9039. fol. 70.; A címet haláláig viseli.)
1544. máj. 3. előtt pozsonyi kapitány (*Hauptmann zu Preßburg*) (1544. máj. 3. előtt S. lemond a tisztségről, amire Ferdinánd elrendeli Leonhard Freiherr von Velsnek, hogy tárgyaljon vele az új kapitány személyéről, majd azt S. helyére iktassa be. ÖStA FHKA HKA Fam–Akten S 12. fol. 57.)
- 1545–†1550 Pozsony vármegye ispánja és újra pozsonyi kapitány (*Gespan der Gespanschaft Preßburg und wiederum Hauptmann ebenda*) (1545. nov. 20. Bestallung S. részére a tisztségről. ÖStA FHKA HKA HFU RN 2. 1545. fol. 139–143., dec. 15. Kinevezés. *Fallenbüchl*, 1994. 92. p.; A tisztséget haláláig betölti.)
- 1546–†1550 királyi főhadparancsnok Magyarországon, Horvátországban, Szlavóniában és az alsó-ausztriai tartományokban (*Oberstfeldhauptmann in Ungarn, Kroatien, Slavonien und den niederösterreichischen Ländern*) (*Pálffy*, 1999)
1549. jan–szept. I. Ferdinánd egyik megbízottja a nyírbátori egyezséget kidolgozó tárgyalásokon (*Gooss*, 1911. 112–113. p.)

Salm und Neuburg, Niklas Graf zu (†1580. 11. 26., Kanizsa) — egykori Kloster St. Dorothea, elpusztult [*Reusner*, 1586. No. V–VI. Ugyanitt olvasható a temetésén mondott beszéd részlete is: „*Fragmentum orationis funebris*”]

- 1550-es évek peregrinációban bejárja Európa nagy részét és megtanul írni és olvasni — anyanyelve, a német mellett — görögül, latinul, olaszul és franciául is (*Reusner*, 1586. Temetési beszéd.)
- 1563:77. tc. értelmében magyar indigenátust kap (CJH, 1899. 524–527. p.)
- 1564 után–†1580 II. Miksa, majd II. Rudolf császár tanácsosa (*Rat*) (*Reusner*, 1586. Temetési beszéd; A címet haláláig viseli.)

- 1570 körül–†1580 haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (Uo.; A címet haláláig viseli.)
- 1574–†1580 Pozsony vármegye ispánja (*Gespan der Gespanschaft Preßburg*) (1574. nov. 9. Kinevezés. *Fallenbüchl*, 1994. 92. p.; A tisztséget haláláig betölti.)
- 1578–†1580 a törökelleni végvárrendszer főerődítési biztosa (*Oberstbaukommissar der ungarischen Grenzfestungen gegen die Türken*)³¹ (1578. aug. 15. II. Rudolf császár utasítása S. részére. ÖStA KA HKR KIA VI. 6.; A tisztséget haláláig betölti.)
- †1580 kanizsai főkapitány (*Grenzoberst in Kanischa*) (*Pálffy*, 1997/1. 279. p.)

Schellendorf, Friedrich von (†1567. 05. 15.) — egykori Kloster St. Dorothea, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 238.]

sziléziai származású család (*Liebold*, 1998. 256. p.)

1566–1567 lovaskapitány Magyarországon, nagyon valószínű, hogy testvére, Christoph von Schellendorf ezredében (*Rittmeister in Ungarn, sehr wahrscheinlich im Regiment seines Bruders Christoph*) (ÖNB Codex-Trautson, p. 238.)

Testvére, Christoph von Schellendorf tanácsos (*Rat*) és *Landeshauptmann der Grafschaft Glatt*:

1556 600 nehézlovas kapitánya Magyarországon (*Hauptmann über 600 gerüste Pferd in Ungarn*) (1556. eleje I. Ferdinánd Bestallungja Sch. részére. ÖStA KA Best. No. 20., 1556. jún. Sch. lovasainak mustrája Olmütznél. *Roubík*, 1938. 88. p., 94. p., 103. p., 105. p.)

1566 körül bajor haditanácsos (*bayrischer Kriegsrat*) (*Liebold*, 1998. 256. p.)

31 Itt szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy Salmot még a legújabb várépítészeti irodalom is győri főkapitánynak és „személy szerint katonának és nem építési szakembernek titulálja.” (*Koppany*, 1997. 155. p.) A hiba abból adódik, hogy Niklas Graf zu Salmot összekeverik 1574-ben elhunyt testvérével, Eckkel. Míg az utóbbi valóban elsősorban katona volt, Niklas elméletben elsősorban európai peregrinációja alatt, gyakorlatban pedig haditanácsossága és számos királyi biztosi tevékenysége idején (l. az egyik legjelentősebbet, az 1570. évi felső-magyarországit: ÖStA KA AFA 1570/11/ad 1.) sajtótitotta el — meglehetősen magas szinten — az erődépítészeti ismereteit. Ezt igazolja említett temetési beszéde is, amely külön kiemeli a várak és erősségek erődítésében való jártasságát. *Reusner*, 1586. Temetési beszéd.

1566–1567 1000 német lovas kapitánya Magyarországon (*Oberst über 1000 deutsche Reiter in Ungarn*) (1566. ápr. Megegyezés Sch-fal az 1000 lovas felfogadásáról. A must-rahely ekkor is: Olmütz. *Roubík*, 1938. 164–165. p., 172. p., 176. p. Vö. még: *Liepold*, 1998. 256. p. és 265. p., máj. Még 100 további lovas felfogadását engedélyezik neki. Uo. 185. p. és *Oberleitner*, 1859. 309. p.)

Vö. egy utódjuk, Jakob von Schellendorf részt vesz az 1595. évi magyarországi hadjáratban (*Liepold*, 1998. 439. p.)

Schwarzenberg, Adolf Freiherr, majd 1599-től Graf zu (†1600. 07. 29., Pápa, fejlődésben a lázadó vallonok kitörésekor) — eltemették: 1600. 12. 06. Augustinerkirche, síremlékét maga II. Rudolf császár állíttatta; nagy-részt elpusztult a templom 1635. évi átalakítása alkalmával [Berger, 1864. 176–180. p.]

Apja Wilhelm Freiherr von Schwarzenberg (†1557, St. Quentin, csatában) (*Schwarzenberg*, 1963. 172. p.)

Felesége Elisabeth Margarete von Metternich (†1626. febr. 6., Gimbornban temették el; esküvőjük: 1581. máj. 31.) (Uo. 108. p.)

1572 Németalföldön szolgál spanyol zsoldban, Alba herceg helytartó seregében (Uo. 104. p.)

1577 Ernő bajor herceg *Mundschenkje* (Uo.)

1580 Ernő bajor herceg, lüttichi püspök tanácsosa és udvari marsallja (*Hofmarschall des bayrischen Herzogs Ernst*) (Uo.)

1581 Ernő bajor herceg, lüttichi püspök udvarmestere (*Hofmeister*) (Uo.)

1583 ezredes Ernő bajor herceg seregében Gebhart Truchseß von Waldburg ellen (*Oberst des bayrischen Herzogs Ernst gegen Gebhart Truchseß von Waldburg*) a kölni érsekségért folytatott háborúskodásban (Uo.)

1584 Ernő bajor herceg, kölni érsek *Amtmann*-ja Linzben (Uo.)

1585 Ernő bajor herceg seregének főparancsnoka két zászlóaljnyi gyalogossal (*Generaloberst der Truppen des bayrischen Herzogs Ernst mit zwei Fähnlein Fußknechte*) a Neuß városáért folyó hadakozásban (Uo.)

1587 egy kürasszírregiment ezredese III. Henrik francia király seregében Sándor páрмаi herceg segédcsapataként Johann Kasimir Pfalzgraf ellen (*Oberst eines Kürassierregiments in der*

- Armee König Heinrichs III. in den Hilfstruppen des Herzogs von Parma gegen Pfalzgraf Johann Kasimir* (Uo. 105. p.)
- 1588 Ernő bajor herceg, kölni érsek titkos tanácsosa (*geheimer Rat*), helytartója (*Statthalter*) és udvarmestere (*Landhofmeister*) (Uo.)
- 1590-től egy német gyalogosregiment ezredese Sándor páрмаi herceg, németalföldi helytartó pártján (*Oberst über ein Regiment deutscher Fußknechte des Herzogs von Parma*) és Karl Graf von Mansfeld parancsnoksága alatt (Uo.)
- 1594 II. Rudolf császár zsoldján ezredes (*Oberst*) a jülich-i hercegségben (Uo.)
- 1595–1596 ezredes 1000 wallon küresszár és 1000 wallon *Archibusier* felett Magyarországon (*Oberst über 1000 wallonische Kürassier und 1000 wallonische Archibusier in Ungarn*) (1595. jún. 17. II. Rudolf császár Bestallungja Sch. részére a Karl Graf von Mansfeld által felfogadott katonaságáról. ÖStA FHKA HKA Fam-Akten M 30. fol. 4–25., jún. 22. A lovasság mustrája. *Heischmann*, 1925. 225. p.: Beilage; 1596. dec. Elbocsátják Sch. többször megreformált lovasregimentjét. Uo. 252. p.)
- 1596 főtábornester az 1596. évi hadjáratra (*Oberstfeldmarschall in 1596*) (jún. 19. Bestallung Sch.-nek a tisztségről, amelyre fizetését már jún. 15-től kapja. ÖStA KA Best. No. 511. 1599-ben kelt grófi diplomája — majd ez alapján az irodalom [*Berger*, 1864. 173. p.: 6. jegyz. és *Schwarzenberg*, 1963. 105. p.] tévesen állítja, hogy 1597-ben nevezték ki erre a tisztségre.)
- 1596–†1600 II. Rudolf császár tanácsosa (*Rat*) (1596. jún. 19. ÖStA KA Best. No. 511.; A címet haláláig viseli.)
- 1597–1599 a bécsi helyőrség parancsnoka (*Stadtguardia-Oberst in Wien*) (1597. jan.–febr. A Haditanács tárgyalásokat folytat Schgel a tisztség elvállalásáról. Uo. No. 520., ápr. 2. Bestallung Sch. részére tiszteről. Uo. és No. 525., ill. *Veltzé*, 1911. 181. p., ápr. Utasítás Sch.-nek a tisztségről. ÖStA KA Best. Prot. Bd. 1. 1590–1597. p. 19., máj. 21. A Haditanács beszámoló II. Rudolf császárnak Sch. beiktatásáról. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 199. fol. 7.; 1599. júl. Sch. lemond tiszteről. *Veltzé*, 1911. 181. p. Vö. még *Czeike*, Bd. 5. 172. p. és 293. p.)

- 1597–†1600 haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (1597. máj. 21. A Haditanács beszámoló II. Rudolf császárnak Sch. beiktatásáról. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 199. fol. 7.; A címet haláláig viseli.)
- 1598 főtabormester az 1598. évi hadjáratra (*Oberstfeldmarschall in 1598*) (jún. második felében tárgyalnak Sch-gel tisztség elvállalásáról. Uo. Reg. Bd. 201. fol. 16., júl. 15. Bestallung Sch-nek a tisztségről. ÖStA KA Best. No. 597., ÖStA KA AFA 1598/7/4. és *Schwarzenberg*, 1963. 106. p., dec. 13. Sch. levelet intéz II. Rudolf császárhoz tiszteből való elbo-csátása ügyében. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 201. fol. 445. Vö. még ÖStA KA Best. Prot. Bd. 1. 1598–1599. fol. 7–8.)
1598. márc. 3. a Haditanács tárgyal Sch-gel az esztergomi főkapitányság (*Oberhauptmannschaft zu Gran*) elvállalásáról (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 201. fol. 7.)
1598. aug. 1. a Haditanács Sch. számára a *General* titulus megadását javasolja (Uo. fol. 20.)
- 1598–†1600 győri végvidéki főkapitány (*Grenzoberst in Raab*) (*Pálffy*, 1999)
1599. jún. 5. II. Rudolf császár Prágában lovaggá üti és felveszi a *Reichsgrafstandba* (*Czeike*, Bd. 5. 172. p. és *Schwarzenberg*, 1963. 107. p.)
- 1599 főtabormester és ideiglenesen megbízott főhadparancsnok-helyettes az 1599. évi hadjáratra (*Oberstfeldmarschall und Verwalter der Generaloberstleutnantschaft in 1599*) (1599. jún. 16. Engedelmességre intéző levél a császári hadsereg főtisztjeihez és ezredeseihez Sch. kinevezése kapcsán. ÖStA KA Best. No. 636., jún. 24. Bestallung Sch-nek a tisztségről. ÖStA KA AFA 1599/6/6. és ÖStA KA Best. No. 636., ill. *Schwarzenberg*, 1963. 107. p.)
1600. jún. 30. Tárgyalások folynak Sch-gel, mivel kész ismét elvállalni a főtabormester (*Oberstfeldmarschall*) tiszttét (ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 205. fol. 17.)

Seyboldsdorf zu Ritterswerth und Hornstein, Hans Wolf von (†1594. 12. 06.)
 — **Schottenkloster** [ÖNB Codex-Trautson, p. 199.]

1594. szept. 29. előtt a győri végvár német őrségének katonája (*Grenzsoldat in der deutscher Besatzung in Raab*) (Uo.)

Feltételezhetően apja vagy közeli rokona az a „*Hannß von Seyboldstorff*”, aki Hans Dietrich von Hoehenegg kapitány (*Hauptmann*) parancsnoksága alatt részt vesz Bécs 1529. évi védelmében. (*Liepold*, 1998. 422. p.)

Seckendorf–Aberdar, Kasimir von, Ritter zu Kirchberg (*1510–†1542. 11. 01., a Buda elleni birodalmi hadivállalkozást követően) — St. Stephanskirche, fennmaradt az északi karzat északi külső falán [ÖNB Codex-Trautson, p. 60.]

Apja Hans von Seckendorf–Aberdar (†1535), anyja Anna von Eyb (*1481–†1530) (A müncheni Bayerisches Staatsarchiv írásbeli közlése Richard Perger részére.)

1529 részt vesz Bécs védelmében Kunz Gotzmannak a birodalmi rendek által kiállított ezredében, Michael von Anspach kapitány (*Hauptmann*) parancsnoksága alatt (*Stöller*, 1929–1930. 74. p. és *Liepold*, 1998. 426. p.)

1542 részt vesz a Buda elleni birodalmi hadivállalkozásban és feltételezhetően ekkor szerzett sebesülésébe vagy járványos betegségébe hal bele (ÖNB Codex-Trautson, p. 60.)

Az 1542. évi hadjáratra l.: *Meyer*, 1879., *Károlyi*, 1880/1., *Károlyi*, 1880/2., *Traut*, 1892., *Récsey*, 1893. és legújabban *Liepold*, 1998. 237–252. p.

Vö.: feltételezhetően testvére vagy közeli rokona az a Kaspar von Seckendorf, aki ugyancsak részt vesz Bécs 1529. évi védelmében a birodalmi csapatok kötelékében (*Liepold*, 1998. 425. p.)

Sichel, Thomas, von Oberburg (*1534–†1600. 05. 08.) — St. Michaelskirche, valószínűleg fennmaradt [ÖNB Codex-Trautson, p. 167.]

I. Ferdinánd, II. Miksa, majd II. Rudolf császárok idejében szolgál (Uo.)

haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (Uo.)

1580-es évek–†1600 magyarországi főmustramester (*Oberstmustermeister in Ungarn*) (Uo.)

1595 Karl Markgraf von Burgau gyalogosregimentjének alezredese (*Oberstleutnant des Fußknechtregiments des Markgrafen von Burgau*) Christoph Tonnert követően (*Liepold*, 1998. 439. p.)

1597. jan. előtt ideiglenesen megbízott kanizsai főkapitány (*Verwalter des Grenzoberstamtes in Kanischa*) (Pálffy, 1997/1. 279. p.)
1599 kapitányi rangot visel (*Hauptmann*) (szept. 29. *Jedlicska*, 1897. 694. p.: No. 1068.)

Siegersdorf, Wilhelm von (†1567. 09. 20.) — egykori Kloster St. Dorothea, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 236.]

Jörg von Siegersdorf zu Großwinklern fia (Uo.)

Vö. Jörg von Siegersdorf zu Großwinklern

1554–1555 horvát és vend végvidéki haditanácsos (*Kriegsrat an der kroatischen und windischen Grenze*) (1554. aug. 5–29. *Barabás*, 1899. 595. p.: No. VII., 606–607. p.: No. X. és 643. p.: No. XXVI.; 1555. márc. 30. StLA Militaria Schuber 1555/1. 30. März 1555. és 25. Juli 1555.)

1559–1566 zenggi kapitány (*Hauptmann in Zengg*) (1559. Már S. tölti be a tisztséget. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 141. 1559. Dez. No. 43.; 1566: *Oberleitner*, 1859. 310. p. Vö. még: *Lopašić*, 1889. 469. p.)

Sprinzenstein auf Neuhaus, Hans Albrecht Freiherr von (†1598) — St. Stephanskirche, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 32.]

1595–1598 magyarországi és ausztriai főépítészeti felügyelő (*General-Bausuperintendent in Ungarn und Österreich*) (1595. okt. 10. *Jedlicska*, 1897. 555. p.: No. 911.; 1598: ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 201. fol. 243254.)

1597 haditanácsos (*Hofkriegsrat*) (Uo. és *Buzási*, 1979. 53. p.)

Vö. közeli rokona, Hans Ernst Freiherr von Sprinzenstein 1602 és 1607 között egy gyalogos zászlóalj kapitánya (*Hauptmann über ein Fähnlein deutscher Fußknechte*) a magyar hadszíntéren (*Heischmann*, 1925. 233. p. és 238. p.)

Stämminger, Felix (†1568. 04. 03.) — St. Stephanskirche, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 67.]

1568 előtt zászlótartó Hans Werner von Raitenau³² ezredes Felső-Magyarországon szolgáló német gyalogosregimentjében (*Fähn-*

32 Werner 1566–1567-ben valóban Felső-Magyarországon szolgált ezredével. *Oberleitner*, 1859. 309. p.

rich im Regiment deutscher Fußknechte des Hans Werner von Raitenau in Oberungarn) (Uo.)

Svetkovics, (Swetkowitz/Svetković), Karl (†1551. 09. 24.) — St. Michaelskirche [ÖNB Codex-Trautson, p. 147.]

1551 lovaskapitány Magyarországon 100 könnyűlovas élén (*Hauptmann/Rittmeister über 100 geringe Pferd in Ungarn*) (Uo. és Halála után tisztét alkapitánya, Hans Nenadit kérte: ÖStA HHStA Hungarica AA Fasc. 86. Konv. D. fol. 67–67/a.)

Széchy Dénes (†1650. 03. 05., Bécs) — St. Ulrichskirche [MOL P 1314 No. 46 352.]

Apja Széchy Tamás (†1618. febr. 9.), anyja Forgách Margit (*Nagy I.*, X. köt. 529. p.)

Felesége trakostyáni Draskovich Sára (Uo. 529. p. és 534. p.)

1623 a grazi jezsuita gimnázium *infima* osztályába jár (febr. 17-től: *Andritsch*, 1965. 51. p.)

1633–1643 szécsiszigeti kapitány (*Hauptmann der Grenzburg Szécsisziget*) (1633. júl. 4. A Haditanács kikéri Nádasdy Pál dunántúli főkapitány véleményét, hogy Sz-nek testvére halála után jóváhagyják-e a tisztséget. ÖStA KA HKR Prot. Reg. Bd. 270. fol. 203., aug. 1. Sz. kéri a tisztséget. Uo. Exp. Bd. 269. fol. 364., aug. 9. II. Ferdinánd Sz-nek adományozza a tisztséget. Uo. Reg. Bd. 270. fol. 209.; 1643. ápr. Dobos György kéri a tisztséget. Uo. Exp. Bd. 288. fol. 394.)

1637–†1650 kamarás (*Kämmerer*) (1637: *Pickl*, 1903. 83. p.; A címet haláláig viseli.)

1643–1646 győri magyar főkapitány-helyettes (*ungarischer Grenzoberstleutnant in Raab*) (Pálffy, 1999)

1650. ápr. 7-én temették el a bécsi *St. Ulrichskirchében* (1650. márc. 30. Özvegye, Draskovich Sára temetési meghívója Batthyány Ádám részére. MOL P 1314 No. 46 352.)

Valberg, Jakob von (†1607 előtt, a török elleni háborúkban) — egykori Minoritenkloster, elpusztult [ÖNB Codex-Trautson, p. 117.]

Vels,³³ Leonhard Freiherr von, der Jüngere (*1497–†1545. 11. 10.) — St. Stephanskirche, fennmaradt: 1951-ig a déli és a középső kapu közötti

pilléren, napjainkban az északi torony halljában látható [ÖNB Codex-Trautson, p. 31.]

- Apja Michael von Vels, anyja Regina von Cles (Orgler, 1859)
1526 előtt Itáliában szolgál V. Károly seregében (*Kerkdal*, 1966)
- 1527–1528 már Magyarországon szolgál I. Ferdinánd zsoldján mint a német gyalogság kapitánya (*Obest über das deutsche Fußvolk König Ferdinands in Ungarn*) (ÖStA KA AFA 1528/3/7. II. és 1528/8/4. II. és *Newald*, 1879/2. 80. p.)
- 1527–†1545 kamarás (*Kämmerer*) (1527–1528: „*edler in der Kammer*” *Fellner–Kretschmayr*, 1907/Bd. 2. 149. p.: No. 12/III/B.; A címet haláláig viseli.)
- 1527–†1545 I. Ferdinánd tanácsosa (*Rat*) (1527–1528: Tirolból való tanácsos 5 lovassal az udvarban. Uo.; 1545: ÖStA HHStA Hungarica AA Fasc. 54. fol. 34–37.; A címet haláláig viseli.)
- 1529 Bécs ostroma idején a 7 zászlóaljnyi, főleg alsó-ausztriai gyalogos főkapitánya (*Oberst über 7 Fähnlein niederösterreichischer Fußknechte während der ersten Türkenbelagerung Wiens*) (1528. aug. 14. Személye már felmerül a tisztségre. ÖStA KA AFA 1528/8/5. I.; *Newald*, 1879/2. 86. p. és 117. p.: Beilage No. 10. és *Liepold*, 1998. 329. p., 415. p. és 420. p.)
- 1531–†1545 *Landeshauptmann in Tirol* (*Hye–Kerkdal*, 1966.; A tisztséget haláláig betölti.)
- 1537–1538 királyi főhadparancsnok Magyarországon (*Oberstfeldhauptmann König Ferdinands in Ungarn*) (1537. febr. 21. Engedelmességre intő levél a Magyarországon, mindenekelőtt Kassa környékén állomásozó királyi katonasághoz, az újonnan Magyarországra rendelt katonákhoz, ill. informáló levél a helytartósághoz V. kinevezése kapcsán. ÖStA HHStA Hungarica AA Fasc. 30. Konv. B. fol. 83–85. Vö. még Uo. fol. 94., fol. 97. és fol. 109.)
- 1539–†1545 I. Ferdinánd főudvarmestere (*Obersthofmeister*) (*Fellner–Kretschmayr*, 1907/Bd. 1. 275. p. és *Broucek*, 1988. 45. p.; A tisztséget haláláig betölti.)

33 Noha maga Vels nevét két l-lel *Vells*-nek írta (l. például: 1545. jan. 4., Bécs: ÖStA HHStA Hungarica AA Fasc. 54. Konv. B. fol. fol. 1/1–1/5.), az irodalomban az egy l-es változat honosodott meg, így magunk is ezt használjuk.

1540–1541 ismét királyi főhadparancsnok Magyarországon (*Oberstfeldhauptmann König Ferdinands in Ungarn*) (1540. szept. 14. Ismételt engedelmességre intő levél a Magyarországon állomásozó királyi katonasághoz V. újabb kinevezése kapcsán. ÖStA HHStA Hungarica AA Fasc. 43. Konv. B. fol. 74. Vö. még fol. 18–19.; 1541. jan. 1. I. Ferdinánd engedélyezi V-nek, hogy betegsége miatt távozzon a táborból és a főhadparancsnoki tisztet Reinprecht von Ebersdorfnak adja át. Uo. Fasc. 45. Konv. A. 1541. Jan. fol. 1.)

1541–1543 Bécs erősítéseinek kiépítéséhez mint „tanácsost” alkalmazták (*Rat bei den Befestigungen Wiens*) (Hye-Kerkdal, 1966)

1544–†1545 királyi főhadparancsnok Magyarországon, Horvátországban, Szlavóniában és az alsó-ausztriai tartományokban (*Oberstfeldhauptmann König Ferdinands in Ungarn, Kroatien, Slavonien und den niederösterreichischen Ländern*) (Pálffy, 1999. Vö. még *Liebold*, 1998. 317. p.: 386. jegyz.)

Widmer, Georg (†1567. 02. 11.) és felesége, Rosina Mühlstetter von Mauern — Schottenkloster, fennmaradt [ÖNB Codex-Trautson, p. 205.]

1552. máj. I. Ferdinánd követe a Cseh Kamarához (*Roubík*, 1938. 64. p.)

1567 előtt ellenőr a magyarországi hadi fizetőmester mellett (*Kontrollor des Kriegszahlmeisteramts in Ungarn*) (ÖNB Codex-Trautson, p. 205.)

Zandecker, Achaz, von Aichelsdorf (†1563. 06. 27.) — St. Stephanskirche [ÖNB Codex-Trautson, p. 64.]

1547 Niklas Graf zu Salm der Ältere titkára (*Sekretär des Niklas Graf zu Salm d. Ä.*) (Pálffy, 1993. 95. p.: 106. jegyz.)

1555 Magyarországon szolgál, feltételezhetően Mathias Kamrer (Fuchs genannt) hadi fizetőmester (*Kriegszahlmeister in Ungarn*) mellett (MOL E 185 Achaz Zandecker levele Nádasy Tanáshoz. 1555. szept. 28., Perlak.)

**A felhasznált levéltári források és irodalom
rövidítési jegyzéke**

1. Levéltári források (az intézmények ábécérendjében)

Bibliothèque Nationale, Paris (BN)

Fonds Français (FF)

Magyar Országos Levéltár, Budapest (MOL)

E szekció: Magyar kincstári levéltárak

Magyar Kamara Regisztratúrája

E 21	Benignae resolutiones
<i>Magyar Kamara Archívuma</i>
E 185	Archivum familiae Nádasdy
<i>P szekció: Családi levéltárak</i>
P 1313	A herceg Batthyány család levéltára, A Batthyány család
törzslevéltára
Memor.	Memorabilia
P 1314	A herceg Batthyány család levéltára, Missiles

Österreichische Nationalbibliothek, Wien (ÖNB)

Handschriftensammlung

Codex-Trauston	Codex Trautsonianus = Codex series nova No. 12 781.

*Österreichisches Staatsarchiv, Wien (ÖStA)**Finanz- und Hofkammerarchiv (FHKA)**Hofkammerarchiv*

Fam-Akt.	Familienakten
HFU	Hoffinanz Ungarn
HZAB	Hofzahlamtsbücher
Inst.	Instruktionen
NÖHA	Niederösterreichische Herrschaftsakten

Haus-, Hof- und Staatsarchiv (HHStA)

Hungarica	Ungarische Akten (Hungarica)
AA	Allgemeine Akten
OHMA	Obersthofmeisteramt
Sonderreihe	Sonderreihe
Eidbücher	Eidbücher

Schloßarchiv Grafenegg,

Archiv Breuner

Schloßarchiv Grafenegg, Breunersches Familienarchiv

Kriegsarchiv (KA)

AFA	Alte Feldakten
Best.	Sonderreihe des Wiener Hofkriegsrates, Bestellungen
HKR KIA	Sonderreihe des Wiener Hofkriegsrates, Hofkriegsrätliches Kanzleiarchiv
HKR Akten	Akten des Wiener Hofkriegsrates
HKR Prot.	Protokolle des Wiener Hofkriegsrates
Exp.	Expedit
Reg.	Registratur
Prager HKR Akten	Akten des Prager Hofkriegsrates

Győr–Moson–Sopron Megye Soproni Levéltára, Sopron (SL)

Sopron Város Levéltára (SVL)

Oertel-gyűjtemény Oertel-gyűjtemény

Steiermärkisches Landesarchiv, Graz (StLA)

Archiv Herberstein (Archiv Herberstein)

Abteilung Eggenberg Urkunden Eggenberg

Landschaftliches Archiv

Militaria Altes Archiv XIV.: Militaria

2. Irodalom

- Andritsch, 1965* *Andritsch, Johann*: Studenten und Lehrer aus Ungarn und Siebenbürgen an der Univesität Graz (1586–1782). Ein personengeschichtlicher Beitrag zur Geschichte der Karl-Franzens-Universität in der Jesuitenperiode. Graz, 1965. (Forschungen zur geschichtlichen Landeskunde der Steiermark, Bd. XXII.)
- Aschinger, 1920* *Aschinger, Maximilian*: Geschichte der Pfarre St. Ulrich (Maria Trost) in Wien-Neubau nebst der Entstehung der Tochterpfarren Altlerchenfeld und Schottenfeld. Wien, 1920.
- Banfi, 1939* *Banfi, Florio*: Gianfrancesco Aldobrandini magyarországi hadivállalatai. In: Hadtörténelmi Közlemények, 40. (1939) 1–33. p. és 213–228. p.
- Barabás, 1898–1899* Zrínyi Miklós a szigetvári hős életére vonatkozó levelek és okiratok. Közrebocsátja *Barabás Samu*. I. köt. Leve-lek. 1535–1565., II. köt. Levelek. 1566–1574., Oklevelek. 1534–1602. és Pótlék. 1535–1567. Bp., 1898–1899. (Monumenta Hungariae Historica [Magyar történelmi emlékek] I. osztály: Diplomataria XXIX–XXX.)
- Bedy, 1936* *Bedy Vince*: A győri székesegyház története. Győr, 1936. (Győregyházmege multjából I.)
- Berger, 1864* *Berger, Adolf*: Das Grab des Grafen Adolf zu Schwarzenberg in der Augustinerkirche zu Wien. In: Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien, 7. (1864) 169–180. p.

- Broucek*, 1988 *Der Allerhöchste Oberbefehl. Die Garden.* Bearb.: *Peter Broucek* unter Mitarb. v. *Georg Zivkovic* und *Herbert Klima* nach Manuskriptfragmenten von Obstlt. *Alphons Freiherr von Wrede*. Wien, 1988. (Militaria Austriaca — Geschichte der k. u. k. Wermacht. Bd. 6.)
- Buzási*, 1979 Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Bécs. A birodalmi levéltárak magyar vonatkozású iratai. I. köt. A birodalmi udvari tanács és a birodalmi udvari kancellária levéltára. I. rész. Tematikai leltár. Kézirat. Összeáll.: Buzási János. Bp., 1979. (Levéltári leltárak, 76.)
- Cerwinka*, é. n. *Cerwinka, Günther*: Die Eroberung der Festung Kanizsa durch die Türken im Jahre 1600. In: Innerösterreich 1564–1619. Im Auftrag der Steiermärkischen Landesregierung herausgegeben im Zusammenhang mit der Ausstellung „Graz als Residenz—Innerösterreich 1564–1619“. Redigiert von Alexander Novotny und Berthold Sutter. Graz, o. J. 409–511. p. (Joannea, Publikationen des Steiermärkischen Landesmuseums und der Steiermärkischen Landesbibliothek. Bd. III.)
- CJH, 1899 Magyar törvénytár. (Corpus Juris Hungarici) 1526–1608. évi törvény-czikkék. Magyarázó jegyzetekkel kíséri Márkus Dezső. Bp., 1899.
- Czeike*, Bd. 4–5. Historisches Lexikon Wien. Hrsg.: *Felix Czeike*. Bd. 4–5. Wien, 1995–1997.
- Deák*, 1879 *Deák Farkas*: Magyar hölgyek levelei. 499 darab. 1515–1709. Bp., 1879. (Magyar Leveles Tár II. kötet)
- Fallenbüchl*, 1994 *Fallenbüchl Zoltán*: Magyarország főispánjai. Die Obergespane Ungarns 1526–1848. Bp., 1994.
- Fellner–Kretschmayr*, 1907/Bd. 1–2. *Fellner, Thomas–Kretschmayr, Heinrich*: Die österreichische Zentralverwaltung. Abt. I. Von Maximilian I. bis zur Vereinigung der österreichischen und böhmischen Hofkanzlei (1749). Bd. 1. Geschichtliche Übersicht. Wien, 1907. és Bd. 2. Aktenstücke 1491–1681. Wien, 1907. (Veröffentlichungen der Kommission für Neuere Geschichte Österreichs, 5–6.)
- Firnhaber*, 1861 *Firnhaber, Friedrich*: Der Hofstaat König Ferdinands I. im Jahre 1554. In: Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen, 26. (1861) 1–28. p.
- Fürer*, 1646 *Fürer, Christoph von Haimendorf*: Reis-Beschreibung In Egypten, Arabien, Palästina, Syrien etc. mit beygefügter Landtafel vnd derselben Erklärung. Sambt kurzem Anhang Jacob Fürers von Haimendorff, seines Bruders, Constantinopolitanischer Reise. Nürnberg, 1646.
- Gooss*, 1911 *Gooss, Roderich*: Österreichische Staatsverträge. Fürstentum Siebenbürgen (1526–1690). Wien, 1911. (Veröffentlichungen der Kommission für Neuere Geschichte Österreichs, 9.)
- Gömöry*, 1893 *Gömöry [Gusztáv]*: Hadtörvényszéki ítélet az Esztergomot 1605-ben áruoló módon átadott császári tisztek és legénység fölött. In: Hadtörténelmi Közlemények, 6. (1893) 143–146. p.

- Hamilton*, 1994 *Hamilton, Alastair*: An Egyptian Traveller in the Republic of Letters: Josephus Barbatus or Abudacnus the Copt. In: *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, 57. (1994) 123–150. p.
- Hauser*, 1949 *Hauser, Wilhelm*: „Das Geschlecht derer von Althann”. Wien, 1949. Phil. Diss.
- Házy*, 1/7. köt. *Házy Jenő*: Sopron szabad királyi város története. I. rész — 7. köt. Oklevelek, levelek és iratok 1521-től 1531-ig. Sopron, 1929.
- Hiller*, 1992 *Hiller, István*: Palatin Nikolaus Esterházy. Die ungarische Rolle in der Habsburgerdiplomatie 1625–1645. Wien–Köln–Weimar, 1992. (Esterházy-Studien, Bd. 1.)
- Hiller*, 1993 *Hiller István*: A tolmácsper. In: *Perlekedő évszázadok. Tanulmányok Für Lajos történész 60. születésnapjára*. Szerk.: Horn Ildikó. Bp., 1993. 147–186. p.
- Hiller*, 1997 *Hiller István*: A „Titkos Levelezők” intézménye. In: R. Várkonyi Ágnes emlékkönyv születésének 70. évforduló-ja ünnepére. Szerk.: Tusor Péter. Bp., 1998. 204–215. p.
- Hye-Kerkdal*, 1966 *Hye-Kerkdal, Heinz*: Leonhard Freiherr von Völs der Jüngere. In: *Südostdeutsche Museumsblätter*, 16. (1966) 13–21. p.
- Hurmuzaki*, 1900 *Hurmuzaki, Eudoxiu de*: Documente privitoare la istoria Românilor. Vol. XI. Acte din secolul al XVI^{lea} (1517–1612) relative mai ales la domnia și viata lui Petru-Voda Șchiopul. Bucuresci, 1900.
- Istvánffy*, 1622 *Isthvanfi, Nicolaus*: *Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Colonia Agrippina*, 1622.
- Janko*, 1876 *Janko, Wilhelm Edlen von*: Heinrich Du Val Graf von Dampierre, Freiherr von Mondrovillia, kaiserlicher General-Feldwachtmeister, Kämmerer, Kriegs Rath, Ritter des Ordens de Santa Militia und Oberst Inhaber eines Cürassier-Regiments. Ein Beitrag zur Geschichte der I. Periode des 30jährigen Krieges. In: *Mittheilungen des k. k. Kriegs-Archivs I.* (1876), 73–92. p.
- Jedlicska*, 1897 *Jedlicska Pál*: Adatok erdődi báró Pálffy Miklós a győri hősnek életrajza és korához 1552–1600. (Eredeti történeti forrásmunka) Eger, 1897.
- Károlyi*, 1747 *Károlyi, Laurentius*: *Speculum Jaurinensis ecclesiae, repraesentans tum ipsam cathedralem ecclesiam, tum episcopus, qui a tempore Divi Stephani protoregis eidem praefuerunt, usque ad excellentissimum dominum dominum comitem Franciscum Zichy de Vásonkő. Jaurinum*, 1747.
- Károlyi*, 1880/1. *Károlyi Árpád*: Kiadatlan levelek a német birodalom magyarországi nagy hadivállalatának történetéhez 1542. In: *Történelmi Tár*, 1880. 490–540. p.
- Károlyi*, 1880/2. *Károlyi Árpád*: A német birodalom nagy hadi vállalata 1542-ben. Új adalék kulviszonyaink történetéhez. Kiadatlan levéltári anyag alapján. Bp., 1880.

- Kelenik*, 1991 *Kelenik József*: A kézi lőfegyverek jelentősége a hadügyi forradalom kibontakozásában. A császári hadsereg fegyverzetének jellege Magyarországon a tizenöt éves háború éveiben. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 104. (1991) 3. sz. 80–122. p.
- Kiss*, 1908 *Kiss István, R.*: A magyar helytartótanács I. Ferdinánd korában és 1549–1551. évi leveles könyve. Bp. 1908.
- Koppány*, 1997 *Koppány Tibor*: A magyarországi végvárok építési szervezete a XVI–XVII. században. In: *Hagyomány és korszerűség a XVI–XVII. században*. Szerk.: Petercsák Tivadar. Eger, 1997. 153–177. p. (*Studia Agriensia* 17.)
- Kovács*, 1995 *Kovács Péter, E.*: Miksa magyarországi hadjárata. In: *Történelmi Szemle*, 37. (1995) 1. sz. 35–49. p.
- Kovács–Fenyvesi*, 1986 Ungnád Dávid konstantinápolyi utazásai. Ford., bev.: Kovács József László. Jegyz.: Fenyvesi László–Kovács József László. H. n., 1986.
- Lamm*, 1981 Leopold Graf Kollonitsch. Wissensch. Bearb. u. Zusammenstell.: *Werner Lamm*. Mailberg, 1981. (Schriftenreihe des Maltesermuseums Mailberg, Bd. 6.)
- Lanjus*, 1938 *Lanjus, Friedrich Graf*: Die Breunner. Wien, 1938.
- Leeder*, 1914 *Leeder, Karl*: Geschichte des Hauses Hoyos in Österreich. Teil 1–2. Wien, 1914.
- Liepold*, 1998 *Liepold, Antonio*: Wider den Erbfeind christlichen Glaubens. Die Rolle des niederen Adels in den Türkenkriegen des 16. Jahrhunderts. Frankfurt am Main–Berlin–Bern–New York–Paris–Wien, 1998. (Europäische Hochschulschriften, Reihe 3.: Geschichte und ihre Hilfswissenschaften Bd. 767.)
- Lopašić*, 1889 *Lopašić, Radoslav*: Spomenici hrvatske krajine. (Acta historiam confinii militaris Croatici illustrancia.) Knjiga III. Od godine 1693 do 1780 i u dodatku od g. 1531 do 1730. Zagreb, 1889. (Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium XX.)
- Luschin*, 1882 *Luschin, Arnold, von Ebengreuth*: Oesterreicher an italienischen Universitäten zur Zeit der Reception des römischen Rechts. I. Abt. (Separat-Abdruck aus den Blätter des Vereines für Landeskunde von Niederösterreich, Jahrgänge 1880, 1881 u. 1882.) Wien, 1882.
- Meienberger*, 1973 *Meienberger, Peter*: Johann Rudolf Schmid zum Schwarzenhorn als kaiserlicher Resident in Konstantinopel in den Jahren 1629–1643. Ein Beitrag zur Geschichte der diplomatischen Beziehungen zwischen Österreich und der Türkei in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts. Bern–Frankfurt a. M., 1973. (Geist und Werk der Zeiten, Arbeiten aus dem Historischen Seminar der Universität Zürich, No. 37.)
- Meyer*, 1879 *Meyer, Christian*: Die Feldhauptmannschaft Joachims II. im Türkenkriege von 1542. In: *Zeitschrift für Preußische Geschichte und Landeskunde*, 16. (1879) 480–538. p.

- MOE, XII. köt. Magyar országgyűlési emlékek. XII. köt. 1606. Szerk. és történeti bev.: Károlyi Árpád. Bp., 1917.
- Montreux, 1608 *Montreux, Nicolas de*: Histoire universelle des guerres du Turc, depuis l'an 1565 jusques a la trefve, faicte en l'année 1606 ... etc. Avec les exploits et hauts faicts d'armes de Philippe Emanuel de Lorraine, Duc de Mercoeur, Lieutenant General de l'Empeur, contre les mesmes Turcs. Paris, 1608.
- Nagy I., I–XII. köt. *Nagy Iván*: Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal. I–XII. köt. Pest, 1857–1868.
- Newald, 1879/1. *Newald, Johann*: Das Grabmal des Grafen Niclas zu Salm in der Votivkirche. Wien, 1879.
- Newald, 1879/2. *Newald, Johann*: Niclas Graf zu Salm. Eine Historische Studie. In: Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien, 18. (1879) 1–122. p.
- Newald, 1884 *Newald, Johann*: Niclas Graf zu Salm. Nachträge zur Biographie desselben im XVIII. Bande der Berichte und Mittheilungen des Altertumsvereines zu Wien. Wien, 1884.
- Oberleitner, 1859 *Oberleitner, Karl*: Aufzeichnungen zur Geschichte Maximilians II. In: Notizenblatt. Beilage zum Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen, 9. (1859) 305–312. p.
- Orgler, 1859 *Orgler, Flavian*: Leonhard Colonna Freiherr von Völs, Landeshauptmann an der Etsch und Burggraf von Tirol. In: Programm des k. k. Gymnasiums zu Bozen, 9. (1859) 3–31. p.
- Pálffy, 1993 *Pálffy Géza*: A Királyi Szigetvár 1547. évi leltára. (Egy évszázadon át kallódó forrás jelentősége Szigetvár történetében) I–II. rész. In: Hadtörténelmi Közlemények, 106. (1993) 3. sz. 76–100. p.
- Pálffy, 1995 *Pálffy Géza*: Katonai igazságszolgáltatás a királyi Magyarországon a XVI–XVII. században. Győr, 1995.
- Pálffy, 1997/1. *Pálffy Géza*: Kerületi és végvidéki főkapitányok és főkapitány-helyettesek Magyarországon a 16–17. században. (Minta egy készülő főkapitányi archontológiai és „életrajzi lexikonból”) In: Történelmi Szemle, 39. (1997) 2. sz. 257–288. p.
- Pálffy, 1997/2. A pápai vár felszabadításának negyyszázéves emlékezete 1597–1997. A bevezető tanulmányt írta és az okmánytárat összeállította: Pálffy Géza. (Szerk.: Hermann István.) Pápa, 1997.
- Pálffy, 1999 *Pálffy Géza*: A császárváros védelmében. A győri főkapitányság története a 16–17. században. (Kézirat, megjelenik Győrben 1999-ben)
- Pickl, 1903 *Pickl, Wilhelm, von Wükenberg*: Kämmerer-Almanach. Historischer Rückblick auf die Entwicklung der Kämmerer-Würde. Zusammenstellung der kaiserlichen Kammerherren seit Carl V. bis zur Gegenwart. Geschichte der Landeserbkämmerer. Im Anhang die lebenden k. und k. Kämmerer mit ihren Titeln, Würden etc. und Domizil. Wien, [1903]

- Radvánszky*, 1879/1. *Radvánszky Béla, báró*: Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században. III. köt. Bp., 1879.
- Radvánszky*, 1879/2. *Radvánszky Béla, báró*: Történelmi levelek a hédervári levéltárból 1581–1612. In: Történelmi Tár, 1879. 24–40. p.
- Récsey*, 1893 *Récsey Viktor*: Egy német mű az Esztergomnál az 1542-ik évben Joachim, brandenburgi választó alatt gyülekezett s Budát fölszabadítani akaró hadseregről. In: Hadtörténelmi Közlemények, 6. (1893) 275–279. p.
- Reusner*, 1586 *Revsnerus, Nicolaus*: Anaohmata, sive arae seplvrales incltyae familiae Salmensis, avspiciis incltyi et magnamini Herois D. IVLII Comitiss Salmae et Neoburgi ad Oenum etc. Argentorati, Excudebat Antonius Bertramus M. D. LXXXVI. [ÖNB * 38.Y.143]
- Roubík*, 1937 Regesta fondu Militare archivu ministerstva vnitra RČS. v Praze. Díl I. 1527–1589. K vydání připravil František Roubík. (Prameny k československým dějinám vojenským. Svazek I.) Praha, 1937.
- Salm-Monument*, 1879 Die Übergabe des Salm-Monumentes. In: Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien, 18. (1879) III–V. p.
- Salvadori*, 1894 *Salvadori, Giovanni*: Die Minoritenkirche und ihre älteste Umgebung. Wien, 1894.
- Schodl*, 1983 *Schodl, Silvia*: Die Zusammensetzung des niederösterreichischen Ritterstandes in der Zeit von 1568 bis 1620. Wien, 1983. Phil. Diss.
- Schopf*, 1966 *Schopf, Dagmar*: Die Zeitraum von 1620–1740 erfolgten Neuaufnahmen in den NÖ. Herrenstand. Wien, 1966. Phil. Diss.
- Schimka*, 1967 *Schimka, Elisabeth Gisela*: Die Zusammensetzung des niederösterreichischen Herrenstandes von 1520–1620. Wien, 1967. Phil. Diss.
- Schwarzenberg*, 1963 *Schwarzenberg, Karl, Fürst zu*: Geschichte der reichsständischen Hauses Schwarzenberg. Neustadt an der Aisch, 1963. (Veröffentlichungen der Gesellschaft für Fränkische Geschichte, Reihe IX. Darstellungen aus der fränkischen Geschichte Bd. 16.; Bibliothek familiengeschichtlicher Arbeiten, XXX.)
- Sternegg*, 1981 *Sternegg Mária, Zlinszkyné*: A szentgotthárdi ciszterci apátság története és művészetének emlékei (1183–1878). In: Szentgotthárd. Helytörténeti, művelődéstörténeti, helyismereti tanulmányok. Szombathely, 1981. 365–540. p.
- Stöller*, 1929–1930 *Stöller, Ferdinand*: Soliman vor Wien. In: Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Stadt Wien, 9–10. (1929–1930) 11–76. p.
- Szilády*, 1893 [Szilády Áron:] Balassi Bálint életéhez. In: Irodalomtörténeti Közlemények, 3. (1893) 206–212. p.
- Takáts*, 1926 *Takáts Sándor*: A Guthi Országh-lányok. In: Takáts Sándor: Magyar nagyasszonyok. I. köt. Bp., [1926] 197–237. p.
- Thallóczy–Hodinka*, 1903 *Thallóczy Lajos–Hodinka Antal*: Magyarország melléktartományainak oklevéltára (Codex Diplomaticus Partium Regno Hungariae Adne-

- xarum) I. köt. A horvát véghelyek oklevéltára. 1490–1527. (Monumenta Hungariae Historica [Magyar Történeti Emlékek] I. osztály: Diplomataria XXXI.) Bp. 1903.
- Traut*, 1892 Kurfürst Joachim II. von Brandenburg und der Türkenfeldzug vom Jahre. Nach archivalischen Quellen bearbeitet von Dr. *Hermann Traut*. Gummersbach, 1892.
- Vándor*, 1994 *Vándor László*: Kanizsa története a honfoglalástól a város török alóli felszabadulásáig. In: Nagykanizsa. Városi monográfia. I. köt. Nagykanizsa, 1994. 215–424. p.
- Veltzé*, 1902 Die Wiener Stadtguardia. (1531–1741.) Nach Originalquellen bearb.: Alois Veltzé. In: Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien, 36–37. (1902) 1–213. p.
- Veress*, 1909 és 1913 *Veress Endre*: Basta György hadvezér levelezése és iratai (1597–1607). I. köt. 1597–1602. és II. köt. 1602–1607. Bp., 1909. és 1913. (Monumenta Hungariae Historica [Magyar Történeti Emlékek] I. osztály: Diplomataria XXXIV. és XXXVII.)
- Wick*, 1933 *Wick Béla*: Kassa régi síremlékei. XVI–XVIII. század. Košice, 1933.
- Wißgrill*, Bd. 1–5. *Wißgrill, Franz Karl*: Schauplatz des landsässigen Nieder-Oesterreichischen Adels vom Herren- und Ritterstande von dem XI. Jahrhundert an, bis auf jetzige Zeiten. Bd. 1–5. Wien, 1794–1824.
- Zivkovic*, 1976 *Zivkovic, Georg*: Alt-Österreichs Heerführer. Stellen-besetzung in Heer, Landwehr und Kriegsmarine. 1541 bis 1918. Wien, 1976. Maschenschrift. (ÖStA KA Manuskripte, Allgemeine Reihe No. 166.)
- ▼
Zontar, 1971 ▼
Zontar, Josef: Michael Černović, Geheimagent Ferdinands I. und Maximilians II., und seine Berichterstattung. In: Mittheilungen des Österreichischen Staatsarchives, 24. (1971) 169–222. p.
- ▼
Zontar, 1973 ▼
Zontar, Josip: Obveščevalna služba in diplomacija avstrijskih Habsburžanov v boju proti Turkom v 16. stoletju. Der Kundschafterdienst und die Diplomatie der österreichischen Habsburger im Kampf gegen die Türken im 16. Jahrhundert. Ljubljana, 1973. (Slovenska Akademija Znanosti i Umetnosti, Razred za Zgodovinske i Družbene Vede I. Dela 18.; Inštitut za Občo in Narodno Zgodovino, 5.)

Géza Pálffy–Richard Perger: Wiener Grabmäler der Teilnehmer der Türkenkriegen in Ungarn (Datenbank — 16–17. Jahrhundert)

Die ungarische und österreichische Geschichtsforschung widmete bis jetzt nur wenig Aufmerksamkeit der Erziehung im kaiserlichen Hof und den Beziehungen des ungarischen Adels in Wien. Genauso ist es mit dem österreichischen und deutschen Adel, der eine wichtige Rolle in den Türkenkriegen spielte. Die Nachforschung dieser noch unerforschten Gebiete muß in den nächsten Jahrzehnten an erster Stelle stehen. Vorerst deswegen, weil anhand der Erforschung des ersten Themas kann man eine Antwort darauf bekommen, welche Rolle die Repräsentanten des ungarischen Adels in den von den Wiener Zentralämtern herausgegebenen und das Königreich Ungarn betreffenden Mandaten und Anordnungen spielten. Im 16–17. Jahrhundert dienten auf dem ungarischen Kriegsschauplatz des Habsburgerreiches hauptsächlich österreichische und von dem Heiligen Römischen Reich, Italien, Frankreich usw. stammende Heeresführer, Offiziere, Diplomaten, Beamten und zwischen denen besonders Adelige. Die Aufdeckung deren Lebensläufe macht es möglich, die Auswirkungen der Türkenkriege auf die Gesellschaft der europäischen Länder besser kennenzulernen.

Die folgende Datenbank der Lebensläufe möchte die Erforschung dieser zweier Themenbereiche erleichtern. Sie publiziert das biographische Lexikon deren Personen, die als Soldaten, Beamten oder Diplomaten im 16–17. Jahrhundert auf dem ungarischen Kriegsschauplatz dienten, und in den Kirchen oder Klöstern in Wien begraben wurden. (Das Lexikon kann in der Zukunft natürlich noch erweitert werden.) Die Mehrheit der auf die Todesfälle und Beerdigungen bezogenen Daten stammen aus dem *Codex Trautsonianus*, das in der Österreichischen Nationalbibliothek in Wien (Handschriftensammlung, Codex series nova No. 12 781) bewahrt wurde, und das die in 1630 gefundenen Grabmäler aufzählte. Die verschiedenen biographischen Daten wurden aus den unterschiedlichen Akten der Archiven in Wien und Budapest, aber vor allem aus dem Material des Wiener Kriegsarchivs, zusammengestellt. In der Datenbank (sofern es möglich war) gaben wir die genauen Zeitpunkte der Geburten und Todesfälle der Personen bzw. die Orte der Grabmäler und deren weiteren Schicksale (verschollen oder erhalten) an. Danach sind die Lebensläufe in kronologischer Reihenfolge angegeben. Darauffolgend kommen in runden Klammern die deutsche Übersetzungen der ungarischen Offiziersbezeichnungen, die den österreichischen und deutschen Forschern helfen sollen.

- Die Datenbank beinhaltet die Lebensläufe folgender Personen:
- Arco, Titus Vespasianus Graf von (†vor 11. 11. 1594, wahrscheinlich im August, in der Belagerung der Grenzfestung Raab von den Türken), begraben: Minoritenkloster, Grabmal: verschollen, S. 212.
- Asquier, Michel d' (*1598, Marseille–†22. 07. 1664), Stephanskirche, erhalten, S. 212–213.
- Bánffy, Bálint, tallóczy (*1537–†07. 08. 1573., Wien), ehemaliges Kloster St. Dorothea, verschollen, S. 213.
- Basta, Giorgio (*1544, Ulpiano–†20. 11. 1607, Prag), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen wahrscheinlich zwischen 1784 und 1789, S. 213–215.
- Bettauer, Mathes (†12. 06. 1569), St. Michaelskirche, S. 215.
- Breuner, Friedrich (*1542–†19. 08. 1583, Konstantinopel), begraben: 10. 01. 1584 Schottenkloster, S. 216.
- Breuner, Hans, Freiherr zu Stübing, Fladnitz und Rabenstein (*1549–†15. 05. 1594), Schottenkloster, S. 216.
- Breuner, Hans, Freiherr zu Stübing, Fladnitz und Rabenstein (*1570–†03. 10. 1633), Schottenkloster, S. 216–218.
- Capizucchi, Camillo (*1537–†Ende Aug.–Sept. 1597, Komorn), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 218–219.
- Černović, Mihajlo, „de Macedonia“ (†04. 06. 1575), Schottenkloster, verschollen, S. 219.
- Dampierre, Henri Du Val (Duval), comte de (*1580, Burg Han–†09. 10. 1620, Preßburg), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 220–222.
- Freyberg, Otto von (†1566, Mannersdorf), St. Michaelskirche, S. 222.
- Fünfkirchen, Hans Christoph von, Freiherr zu Steinabrunn (*1591–†15. 02. 1620), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 222.
- Fürstenberg, Jobst (†11. 11. 1596), St. Stephanskirche, verschollen, S. 222.
- Gannabitzer, Christoph (†31. 10. 1576) und seine Frau, Dorothea Schildecker (†10. 09. 1570), St. Stephanskirche, S. 222–223.
- Guetrater, Kaspar (†nach 20. 09. 1601, nach Eroberung der türkischen Grenzfestung Stuhlweißenburg), Schottenkloster, S. 223.
- Guetrater, Hans Chrysostomus (†16. 11. 1603, Gran), Schottenkloster, S. 223.
- Hardegg, Georg Graf zu (†1530, Neutra) ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 223.

- Hartitsch, Dietrich von (†1531) und seine Frau, Sophia von Weißpriach, St. Stephanskirche, nach 1779 verschollen, S. 223–224.
- Hoyos, Hans von, Freiherr von Stüchsenstein (Stixenstein) (*ca. 1506, Burgos in Spanien–†23. 05. 1561, Gradisca d' Isonzo), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 224–225.
- Kamrer (Kammerer), Matthäus, Fuchs genannt (†22. 07. 1563), St. Michaelskirche, S. 225.
- Kollonitsch, Ernst von (†12. 12. 1638), älteres Kapuzinerkloster, verschollen, S. 226–228.
- Konstantinopel, Ferdinand von (†21. 10. 1557), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 228.
- Lahinger, Hans (†1551), ehemalige Bürgerspitalskirche, S. 228.
- Lichtenwalder, Sebastian (†05. 09. 1568), Schottenkloster, S. 228.
- Ligsalz, Karl, zu Ascholding (†06. 02. 1575) St. Stephanskirche, in 1947 noch erhalten, S. 228.
- Mansfeld, Kaspar Graf von (*ca. 1521/1523–†29. 10. 1542, Wien) St. Stephanskirche, verschollen, S. 228–229.
- Marinchor, Anton (†1594), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 229.
- Mayerhauser, Ulrich, zu Poysbrunn (†13. 08. 15[??]), St. Michaelskirche, S. 229.
- Nogarol, Ferdinand Graf zu (Herr zu Altspaur und Ernsbrunn) (†11. 02. 1590, Wien), ehemaliges Kloster St. Dorothea, verschollen, S. 229–230.
- Nothaft, Leo, von Weißenstein (*1543–†08. 11. 1566, Wien), St. Stephanskirche, ohne Inschrift erhalten, S. 231.
- Overbroek, Joan de [Oberbrouck von] (†Anfang Dez. 1599), St. Stephanskirche, zerstört im April 1945, S. 231–233.
- Puchhaim zu Göllersdorf, Hans Christoph Graf von (†27. 09. 1619), ehemaliges Kloster St. Dorothea, verschollen, S. 233–234.
- Rappach, Karl Ernst Freiherr von (†07. 1719, Wien), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 234–235.
- Reiffenberg, Hans Dietrich von (*1577–†15. 12. 1629), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 236–237.
- Reither, Christoph, von Samperg zu Soß (†02. 08. 1558), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 237.
- Salm und Neuburg, Eck Graf zu (†09. 07. 1574, Raab), ehemaliges Kloster St. Dorothea, verschollen, S. 237.

- Salm und Neuburg, Julius Graf zu, der Ältere (†28. 04. 1581, Neuburg), ehemaliges Kloster St. Dorothea, verschollen, S. 238.
- Salm, Niklas Graf zu, der Ältere (*1459–†04. 05. 1530, Marchegg), ehemaliges Kloster St. Dorothea, von 18. 04. 1879 in der Votivkirche, S. 238–240.
- Salm und Neuburg, Niklas Graf zu, der Jüngere (*ca. 1500–†vor 26. 12. 1550, Erlau), ehemaliges Kloster St. Dorothea, verschollen, S. 241–242.
- Salm und Neuburg, Niklas Graf zu (†26. 11. 1580, Kanischa), ehemaliges Kloster St. Dorothea, verschollen, S. 242–243.
- Schellendorf, Friedrich von (†15. 05. 1567), ehemaliges Kloster St. Dorothea, verschollen, S. 243–244.
- Schwarzenberg, Adolf Freiherr zu, [von 1599] Graf zu (†29. 07. 1600, Pápa), begraben: 06. 12. 1600 Augustinerkirche, verschollen ca. 1635, S. 244–246.
- Seyboldsdorf zu Ritterswerth und Hornstein, Hans Wolf von (†06. 12. 1594), Schottenkloster, S. 246–247.
- Seckendorf–Aberdar, Kasimir von, Ritter zu Kirchberg (*1510–†01. 11. 1542), St. Stephanskirche, erhalten, S. 247.
- Sichel, Tomas, von Oberburg (*1534–†08. 05. 1600), St. Michaelskirche, S. 247–248.
- Siegersdorf, Wilhelm von (†20. 09. 1567), ehemaliges Kloster St. Dorothea, verschollen, S. 248.
- Sprinzenstein auf Neuhaus, Hans Albrecht Freiherr von (†1598) St. Stephanskirche, verschollen, S. 248.
- Stämminger, Felix (†03. 04. 1568), St. Stephanskirche, verschollen, S. 248–249.
- Svetkovics, (Swetkowitz/Svetković), Karl (†24. 09. 1551) St. Michaelskirche, S. 249.
- Széchy, Dénes (†05. 03. 1650, Wien) begraben: 07. 04. 1650 St. Ulrichskirche, S. 249.
- Valberg, Jakob von (†vor 1607, in den Türkenkriegen in Ungarn), ehemaliges Minoritenkloster, verschollen, S. 249.
- Vels, Leonhard Freiherr von, der Jüngere (*1497–†10. 11. 1545) St. Stephanskirche, erhalten, S. 249–251.
- Widmer, Georg (†11. 02. 1567) und seine Frau, Rosina Mühlstetter von Mauern, Schottenkloster, erhalten, S. 251.
- Zandecker, Achaz, von Aichelsdorf (†27. 06. 1563) St. Stephanskirche, S. 251.